

**INSTITUȚIA PUBLICĂ ORGANIZAȚIA
PENTRU DEZVOLTAREA ANTREPRENORIATULUI**

RAPORT ANUAL

2022

Cuprins

Introducere	5
Principalele provocări și realizări ale anului 2022	7
Principalele provocări în adresa activității IP ODA și modul lor de abordare	7
Subiect special: reforma ODA.....	11
Condițiile ce au determinat reformarea ODIMM	11
Obiectivele reformei ODA	12
Prevederile Statutului ODA.....	13
Capitolul I. Suport financiar nerambursabil.....	16
1.1. Implementarea Programelor de grant	16
1.2. Rezultatele generale ale Programelor de grant	20
1.3. Programele de granturi mici	23
1.4. Programe de granturi medii	25
1.5. Programe de granturi mari.....	28
Capitolul II. Facilitarea accesului la finanțare	30
2.1. Fondul de Garantare a Creditelor	30
2.2. Mecanismul de compensare a dobânzilor la credite	35
2.3. Fondul pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei	35
Capitolul III. Dezvoltarea competențelor și culturii antreprenoriale	37
3.1. Informarea privind Programele ODA.....	37
3.2. Consultarea primară a antreprenorilor	38
3.3. Instruirea potențialilor beneficiari	39
Capitolul IV. Alte mecanisme de suport.....	42
4.1. Programul de promovare a agenților economici la târguri și expoziții	42
4.2. Rețeaua incubatoarelor de afaceri	44
4.3. Platforme Industriale Multifuncționale	45
4.4. Programul de stat „Prima Casă”	46
ANEXE STATISTICE.....	47

Lista de figuri

Figura 1. Ponderea proiectelor investiționale aprobate spre finanțare per programe	22
Figura 2. Distribuția geografică a beneficiarilor de grant	22
Figura 3. Distribuția domeniilor de activitate a beneficiarilor de grant	23
Figura 4. Garanții financiare noi acordate în perioada 2019-2022.....	32
Figura 5. Numărul garanțiilor financiare în profil regional.....	33
Figura 6. Distribuția garanțiilor emise pe sectoare ale economiei naționale.....	33
Figura 7. Numărului de sesiuni de informare și persoane informate în perioada 2019-2022	37
Figura 8. Evoluția numărului consultațiilor oferite în perioada 2019-2022	39
Figura 9. Distribuția persoanelor instruite pe tematica modulelor de formare.....	40
Figura 10. Domeniul de activitate al participanților la expoziția „Antreprenor Expo”	43
Figura 11. Evoluția numărului de rezidenți incubați în perioada 2019-2022	44
Figura 12. Evoluția valorii cifrei de afaceri a rezidenților și a IA în perioada 2019-2022, (mii MDL).....	45
Figura 13. Evoluția numărului locurilor de muncă în perioada 2019-2022	45

Lista de tabele

Tabelul 1. Principalii indicatori atinși în cadrul Programelor de grant în anul 2022	21
Tabelul 2. Date statistice privind implementarea Programului „START pentru TINERI: o afacere durabilă la tine acasă” în anul 2022.....	24
Tabelul 3. Date statistice privind implementarea Programului „Femei în afaceri” în anul 2022.....	24
Tabelul 4. Date statistice privind implementarea Programului de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+2” în anul 2022.....	25
Tabelul 5. Date statistice privind implementarea Programului de ecologizare a IMM, anul 2022	26
Tabelul 6. Date statistice privind implementarea Programului de transformare digitală a întreprinderilor mici și mijlocii în anul 2022.....	27
Tabelul 7. Date statistice privind implementarea Programului de susținere a inovațiilor digitale și start-up-urilor tehnologice în anul 2022	27
Tabelul 8. Date statistice privind implementarea Programului de re tehnologizare și eficiență energetică în anul 2022.....	28
Tabelul 9. Date statistice privind implementarea Programului de creștere a competitivității IMM și internaționalizare a acestora în anul 2022	29
Tabelul 10. Poziția financiară a Fondului de Garantare a Creditelor la finalul anului 2022, lei.....	31
Tabelul 11. Produsele și condițiile de garantare pentru IMM	32
Tabelul 12. Ponderea produselor FGC în portofoliul de garanții acordate pe parcursul anului 2022	32
Tabelul 13. Statutul realizării condițiilor de debursare	34
Tabelul 14. Rezultatele mecanismului de compensare a dobânzilor la creditele bancare și/sau nebancare investiționale	35
Tabelul 15. Distribuția gender a participanților la programele de instruire	39
Tabelul 16. Modulele de instruire propuse antreprenorilor pe parcursul anului 2022	40
Tabelul 17. Valoarea subvențiilor acordate agenților economici	43
Tabelul 18. Mijloace financiare administrate de IP ODA pe parcursul anului 2022, mii lei	49
Tabelul 19. Distribuția geografică a beneficiarilor de grant și valoarea suportului financiar aprobat	50
Tabelul 20. Distribuția beneficiarilor de grant conform Clasificării Activităților din Economia Moldovei – CAEM-2.....	51
Tabelul 21. Distribuția geografică a beneficiarilor de garanții financiare și valoarea acestora.....	52
Tabelul 22. Distribuția beneficiarilor de garanții financiare conform Clasificării Activităților din Economia Moldovei – CAEM-2.....	53
Tabelul 23. Distribuția geografică a beneficiarilor de instruirii	54

Abrevieri

AECM	Asociația Europeană a Instituțiilor de Garantare
ACETI	Asociația pentru Dezvoltarea Comunicațiilor Electronice și Tehnologiilor Inovaționale
AIM	Alianța întreprinderilor mici și mijlocii
AIPA	Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură
ANRE	Agenția Națională de Reglementare în Energetică
APIUS	Asociația Patronală a Industriei Ușoare
BGK	Banca Poloneză de Dezvoltare
BIRD	Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BM	Banca Mondială
BNM	Banca Națională a Moldovei
CFR	Comitetul de Finanțare și Risc
COR	Asociația Companiilor de Creație din Moldova
EUR	Moneda EURO
ESG	Principii de mediu, sociale și de guvernare
FACEM	Fondul pentru Antreprenariat și Creștere a Economiei Moldovei
FGC	Fondul de Garantare a Creditelor
GEA	Gestiunea Eficientă a afacerii
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
IP ODA	Instituția Publică Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenariatului
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
KfW	Banca Germană de Dezvoltare
MDED	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (<i>denumire modificată din 07.03.2023</i>)
MDL	Leu moldovenesc
ME	Ministerul Economiei
MF	Ministerul Finanțelor
MGF	Acord de grant de cofinanțare
ODIMM	Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OECD	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OGPAE	Oficiul de Gestionare a Proiectelor de Asistență Externă
PIM	Platforme Industriale Multifuncționale
UE	Uniunea Europeană
UN	Națiunile Unite
USAID	Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
USD	Dolar SUA

Introducere

Instituția Publică „Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului” (IP ODA), are misiunea de a implementa politica statului privind susținerea dezvoltării afacerilor, inclusiv a întreprinderilor mici și mijlocii, conform strategiilor și programelor aprobate de Guvern. În acest sens, IP ODA implementează o serie de programe care urmăresc: (i) oferirea de consultanță, instruire și mentorat pentru îmbunătățirea capacităților de administrare a afacerilor; (ii) acordarea de suport financiar nerambursabil pentru anumite categorii de antreprenori sau anumite proiecte investiționale; și (iii) facilitarea accesului la finanțare prin emiterea de garanții la credite, compensarea ratei dobânzii sau acordarea de capital pe termen lung.

În vederea susținerii mediului de afaceri și facilitarea accesului la resurse financiare, pe parcursul anului 2022 Guvernul a efectuat mai multe modificări normative ce țin de programele gestionate de IP ODA. Totodată, au fost lansate o serie de programe noi pentru a stimula implementarea de soluții digitale, procese inovative sau acțiuni de rețehnologizare. Din perspectiva acoperirii financiare, în perioada de referință de la bugetul de stat au fost alocate mijloace financiare în sumă totală de **538,8 mil. lei** pentru implementarea Programelor de grant, capitalizarea Fondului de Garantare a Creditelor (FGC) și a Fondului pentru Antreprenoriat și Creștere Economică a Moldovei (FACEM), precum și implementarea altor programe și instrumente din gestiunea IP ODA. Drept rezultat, în anul 2022, IP ODA a administrat resurse financiare totale de circa 850,0 mil. lei, inclusiv solduri nevalorificate din anii precedenți și resursele FGC și FACEM.

Raportul anual al Instituției Publice „Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului” este elaborat în conformitate cu prevederile *Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice*¹, care prevede necesitatea monitorizării permanente a procesului de implementare a politicilor publice și elaborarea raportului anual de progres al instituțiilor responsabile. De asemenea, documentul servește drept instrument de prezentare a rezultatelor anuale atinse de IP ODA, contextul în care instituția a activat, principalele provocări și eventualele planuri de viitor. Raportul se adresează atât părților direct interesate – instituții de stat, antreprenori și asociații de business, parteneri externi, cât și publicului larg, mass-media sau reprezentanții ai societății civile și academice.

Raportul pentru anul 2022 cuprinde informații statistice și analitice referitoare la activitatea IP ODA în perioada de referință, având la bază Planul anual de activitate al IP ODA, aprobat prin decizia Consiliului de coordonare la data de 04.02.2022. Raportul prezintă situația într-un mod structurat în cadrul a patru capitole de bază ce reflectă implementarea diferitor Programe, după cum urmează:

- *Capitolul I* – prezintă progresul în implementarea Programelor de suport financiar nerambursabil (Programe de grant) precum și prevederile mecanismului nou de implementare. Pe parcursul anului 2022, IP ODA a gestionat 8 Programe de grant care acoperă practic tot ciclul de dezvoltare al unei companii, de la inițiere, creștere și până la internaționalizare. În cadrul acestora au fost aprobate 541 de proiecte investiționale, care vor contribui la atragerea în economie a circa 376,6 mil. lei investiții directe, dintre care 162,1 mil. lei sau 43% reprezintă partea de grant din partea statului;
- *Capitolul II* – cuprinde informații privind instrumentele de susținere a accesului la finanțare prin intermediul resurselor creditare. Pe parcursul anului 2022 prin intermediul Fondului de garantare a creditelor au fost emise 469 garanții financiare individuale, în valoare de 554,3 mil. lei, care au facilitat acordarea creditelor în valoare de 1 090,8 mil. lei și au contribuit la generarea unor investiții în economie de circa 1 266,3 mil. lei. Totodată, în contextul unei creșteri accelerate a dobânzilor la

¹ Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121921&lang=ro

credite și împrumuturi, IP ODA a lansat Mecanismul de compensare a dobânzilor la credite, prin intermediul căruia au fost susținuți 807 agenți economici prin compensarea dobânzilor achitate aferente perioadei 1 august – 31 decembrie 2022;

- *Capitolul III* – prezintă rezultatele pe dimensiunea dezvoltării competențelor și culturii antreprenoriale prin informarea, consultarea și instruirea potențialilor beneficiari. În cadrul celor 93 sesiuni de informare organizate pe întreg teritoriul țării, 4 630 de persoane au făcut cunoștință cu instrumentele de suport în afaceri, iar alte 9 288 de persoane au beneficiat de consultații individuale privind dezvoltarea și depunerea unui proiect investițional. În același timp, pentru realizarea activităților de instruire antreprenorială în anul 2022 au fost contractate servicii de instruire în valoare de circa 1,5 mil. lei, ceea ce a permis instruirea a 2 453 de persoane în cadrul Programului de educație antreprenorială;
- *Capitolul IV* - prezintă informații referitoare la alte mecanisme de suport din gestiunea IP ODA, cum ar fi Instrumentul de subvenționare a participării agenților economici la târguri și expoziții prin intermediul căruia 86 de antreprenori care au participat la 8 expoziții naționale au beneficiat de subvenții de circa 416,0 mii lei. De asemenea, Instrumentul de susținere a Incubatoarelor de Afaceri care a susținut financiar cu circa 2,0 mil. lei cei 11 membri ai rețelei RIAM pentru activități de promovare și informare a mediului de afaceri din regiuni. În cele din urmă, capitolul patru prezintă situația în cadrul Programului - pilot de Creare a Platformelor Industriale Multifuncționale și în cadrul Programului de stat „Prima casă” aflate, de asemenea, în gestiunea IP ODA.

Suplimentar, Raportul cuprinde alte 2 capitole care prezintă contextul în care a activat instituția și antreprenorii în anul 2022 și anume principalele provocări și realizări, dar și un subiect special „Reforma ODA”.

Principalele provocări și realizări ale anului 2022

Contextul în care au activat antreprenorii autohtoni în anul 2022 a fost unul extrem de dificil, cu impact direct și asupra activității IP ODA. În timp ce efectele crizei Covid-19 încă erau vizibile la început de an, condițiile de activitate a agenților economici s-au înrăutățit treptat pe fondul creșterii prețurilor la resursele energetice, a inflației în general și înăsprirea condițiilor de acces la resurse împrumutate. Mai mult ca atât, situația a devenit una extrem de incertă urmare declanșării invaziei ruse în Ucraina. În acest context, extinderea sau dezvoltarea de noi afaceri a devenit o provocare majoră, multe din planurile investiționale fiind amânate.

Sentimentul de incertitudine s-a transpus și asupra beneficiarilor IP ODA care și-au amânat sau chiar suspendat realizarea proiectelor investiționale, respectiv și executarea contractelor de finanțare. O bună parte din angajamentele contractuale au fost prelungite sau chiar reziliate, în timp ce interesul pentru proiecte noi a scăzut semnificativ în prima jumătate a anului 2022. Acest fapt, a accentuat necesitatea reformării mecanismului de implementare a programelor ODA astfel, încât să fie simplificat procesul de aplicare și redus timpul de așteptare a deciziei de finanțare. Mai mult ca atât, implementarea programelor în bază de apel continuu a devenit critic necesară, pentru ca antreprenorul să aibă posibilitatea să beneficieze de suport anume atunci când acesta are nevoie și nu, aleatoriu, atunci când se stabilește lansarea unui apel.

În situația menționată, obiectivele urmărite de Guvern s-au bazat pe recuperarea apetitului investițional și implicit a încrederii în economia națională. Intervenția Ministerului Economiei a fost una fermă și posibilă doar urmare unei reforme profunde a IP ODA, care a schimbat radical modul de interacțiune cu antreprenorii, categoriile de beneficiari eligibili dar și capacitatea instituției de a canaliza un volum mult mai mare de resurse financiare către aceștia.

Principalele provocări în adresa activității IP ODA și modul lor de abordare

Provocările în adresa activității IP ODA pot fi privite atât prin prisma situației în care se găsesc antreprenorii autohtoni (provocări de natură externă – cererea de finanțare), cât și din perspectiva capacității IP ODA și disponibilității Guvernului de a susține antreprenorii (provocări de natură internă – oferta de finanțare). Pe partea de cerere de finanțare, condițiile economice dificile de activitate a mediului de afaceri au dus la creșterea aversiunii la risc și reticența antreprenorilor de a investi. Mai mult ca atât, capacitățile reduse ale antreprenorilor autohtoni în ceea ce privește dezvoltarea și implementarea planurilor de afaceri se mențin, fapt ce afectează calitatea cererii. De cealaltă parte, oferta de finanțare s-a îmbunătățit, Guvernul asumându-și un angajament ferm de a susține antreprenorii manifestat prin alocarea de resurse financiare mult mai mari, susținerea reformei ODA și aprobarea de programe noi și eficientizarea celor existente.

Pe parcursul anului 2022 IP ODA a manifestat o atenție continuă în vederea abordării corecte a tuturor provocărilor ținând cont că acestea pot degenera în riscuri la adresa instituției. Totodată, modalitatea de abordare a provocărilor scoate în evidență o serie de rezultate importante atinse de organizație care privesc în ansamblu determină principalele realizări ale IP ODA în anul 2022.

Provocări de natură externă – cererea de finanțare

1. **cunoașterea limitată a Programelor ODA** – în anul 2022 a fost demarată o campanie amplă de informare privind instrumentele și programele de suport puse la dispoziția antreprenorilor prin intermediul IP ODA. Astfel, au fost organizate peste 90 de sesiuni de informare în aproape toate raioanele țării în cadrul cărora au fost informate circa 4 630 de persoane, ceea ce reprezintă de 4 ori mai multe acțiuni decât în anii precedenți. De asemenea, a fost revizuit mecanismul de susținere

a Rețelei Incubatoarelor de Afaceri din Moldova (RIAM), astfel încât acestea să se implice mai mult în ceea ce privește informarea și consultarea antreprenorilor. Nu în ultimul rând, IP ODA a devenit mult mai prezentă în spațiul public și în cadrul mijloacelor de informare în masă;

2. **nivel scăzut de înțelegere a Programelor IP ODA** – în vederea creșterii nivelului de înțelegere a programelor au fost dezvoltate și diseminate *Ghiduri pentru aplicanți*, care prezintă într-o manieră simplă și concisă prevederile Hotărârilor de Guvern și a Manualelor Operaționale. În special este vorba de aspecte ce clarifică cine sunt potențialii beneficiari, care sunt cheltuielile eligibile și cele neeligibile, care sunt etapele de implementare, precum și eventualele consecințe în cazul depistării unor abateri;
3. **număr redus de potențiali beneficiari** – la finalul lunii noiembrie 2022, Parlamentul a votat amendamente la Legea nr. 179/2016 în scopul ajustării criteriilor ce definesc IMM, și anume dublarea plafoanelor privind cifra de afaceri și valoarea activelor până la nivelul de 100,0 mil. lei. De rând cu aceasta au fost lansate programe noi, care urmăresc susținerea nu doar a companiilor debutante, dar și a afacerilor aflate în etapa de creștere care de asemenea au nevoie de suportul statului;
4. **capacitatea redusă de a dezvolta și scrie planuri de afaceri** – calitatea planurilor de afaceri continuă să fie o problemă în condițiile în care puțini antreprenori au capacități interne de a dezvolta bugetul unui proiect investițional, dar mai ales prognoza unor indicatori financiari, or aceste elemente sunt indispensabile în procesul de evaluare pentru a determina impactul investiției asupra companiei. În acest context, IP ODA susține dezvoltarea de parteneriate cu centre de excelență, acceleratoare, incubatoare sau alte entități de suport, care să ajute gratis antreprenorii în procesul dezvoltării proiectelor investiționale. În anul 2022 au fost puse bazele unui parteneriat cu proiectul Future Technologies Activity², care vine să sprijine o serie de centre de suport în afaceri, ca acestea să poată susține gratis antreprenorii în procesul de aplicare la mai multe programe ale IP ODA;
5. **reticență pentru efectuarea investițiilor** – în condițiile extrem de dificile de desfășurare a afacerilor, Guvernul prin intermediul IP ODA a venit cu o serie de programe noi destinate să stimuleze investițiile în condițiile de criză și incertitudine. Suplimentar, toate programele existente au fost revizuite în scopul simplificării proceselor de aplicare și accesare a suportului oferit, inclusiv dezvoltarea acestora prin prisma necesităților investiționale și conform așteptărilor antreprenorilor. De asemenea, suportul financiar a fost majorat în cadrul mai multor programe, iar comisionul de garantare a creditelor eliminat pentru a stimula cât mai activ investițiile private;
6. **capacitatea redusă a antreprenorilor de a implementa la timp proiecte investiționale** – în situația în care după semnarea contractelor de finanțare mulți antreprenori nu reușesc cu implementarea proiectelor investiționale din varii motive ce țin de lipsa contribuției proprii, incapacitatea de a obține anumite autorizații, întâzieri în recepționarea bunurilor și a serviciilor, IP ODA a schimbat mecanismul de implementare a Programelor astfel, încât funcția „relații cu beneficiarii” să devină mult mai activă. În așa mod, beneficiarii sunt permanent monitorizați pentru a preveni riscurile de nerealizare a prevederilor contractuale și pentru a interveni cu suport acolo unde este cazul;
7. **tentative de eludare/fraudare a prevederilor Programelor** – IP ODA depune eforturi considerabile de a preveni încălcarea/eludarea prevederilor Programelor, a contractului de finanțare, a Manualelor Operaționale sau a altor prevederi legale în vigoare. În acest sens, în anul 2022 a fost fortificată funcția juridică în cadrul organizației și au fost întreprinse o serie de acțiuni de identificare a dosarelor problematice, determinare a cauzelor și identificare a soluțiilor practice de

² <https://www.odimm.md/ro/presa/comunicate-de-presa/5465-odimm-usaid-si-guvernul-suediei-si-au-unit-eforturile-pentru-racordarea-afacerilor-din-moldova-la-era-digitala>

recuperare a mijloacelor financiare și de urmărire penală a beneficiarilor de rea-credință. Astfel, începând cu luna mai și până la finele anului 2022, pentru perioada anilor 2013-2021, au fost identificate aproape 90 de dosare problematice, pentru care la acel moment, nu au fost întreprinse măsuri adecvate de recuperare a mijloacelor financiare.

Provocări de natură internă – oferta de finanțare

- 1. resurse financiare mai mari alocate de Guvern** – pentru anul 2022 Guvernul a alocat resurse fără precedent pentru susținerea antreprenorilor autohtoni. Pentru programele ODA au fost alocate mijloace financiare în sumă de circa 540,0 mil. lei, aproape de 4 ori mai mult decât în anii precedenți. Acesta a fost unul din motivele reformei ODA pentru a permite creșterea capacităților instituționale și eficientizarea proceselor interne astfel, încât resursele alocate să poată fi executate în termeni proximi și cu maximă eficiență. Rezultatele din a doua jumătate a anului 2022 demonstrează că organizația poate gestiona și implementa Programe complexe și administra bugete pe măsură;
- 2. volum mult mai mare de lucru** – alocarea unui volum de resurse financiare mai mare și extinderea numărului de programe presupune evident un număr mult mai mare de proiecte investiționale depuse de antreprenori. În vederea atingerii obiectivelor stabilite, IP ODA a pus accent pe digitalizarea interacțiunii cu antreprenorii și schimbarea mecanismului de implementare a Programelor. Aceste acțiuni, nu doar au redus efortul antreprenorilor prin eliminarea necesității de prezentare a unui șir de documente, dar au minimizat și riscurile operaționale ce pot apărea în procesul de implementare. Drept rezultat, IP ODA a reușit în anul 2022 să ofere suport financiar sub formă de finanțare nerambursabilă, garanții financiare, compensarea dobânzilor la credite sau subvenționarea costurilor de participare la expoziții pentru circa 1 200 de companii din sectorul întreprinderilor mici și mijlocii;
- 3. realizarea reformei într-o perioadă scurtă de timp** – necesitatea de a pune la dispoziția Guvernului o instituție care să poată implementa rapid Programe de susținere a antreprenorilor a determinat demararea rapidă a reformei ODA. Practic în doar 6 luni, au fost realizate o serie de acțiuni care au culminat cu aprobarea de către Guvern la mijloc de an a Statutului ODA, document ce a declanșat alte acțiuni subsecvente de reformă. În același timp, au fost modificate și procesele interne de implementare a Programelor ODA, de rând cu constituirea organelor de conducere și aprobarea unui șir de documente de guvernanță;
- 4. implementarea unor Programe noi mult mai complexe** – în anul 2022 au fost lansate o serie de Programe noi cu prevederi mult mai complexe și beneficiari cu activități economice mult mai largi. De asemenea, instituția a fost responsabilă de dezvoltarea unor instrumente de finanțare noi, cum ar fi *garanții de portofoliu* sau FACEM. De rând cu aceasta, schimbarea mecanismului de implementare a Programelor și instituirea unei abordări bazate pe prevenirea și gestiunea riscurilor financiare, presupune implicarea unor persoane cu experiență și expertiză specifică sistemului financiar. IP ODA se identifică ca o entitate financiară care are ca scop de bază finanțarea proiectelor de creștere și extindere a afacerilor, respectiv din perspectiva resurselor umane instituția trebuie să asigure condiții de concurență echitabile cu alte funcții din sectoare care gestionează riscuri similare, în special băncile comerciale. În pofida unor provocări de natură salarială, pe parcursul anului au fost recrutate 33 de persoane noi, multe dintre care cu experiență în instituțiile financiare sau în instituții ce administrează resurse financiare publice;
- 5. evaluare bazată pe identificarea riscurilor** – începând cu a doua jumătate a anului 2022 procesul de evaluare a dosarelor depuse la programele de grant a fost reformat în totalitate, cu accent pe

analiza diferitor riscuri care pot determina neatingerea obiectivelor Programelor sau chiar neimplementarea proiectului și/sau stoparea derulării afacerii. Examinarea dosarelor prin prisma situației financiare, eventualelor conflicte de interese, concentrării economice și afilierei persoanelor de conducere și fondatorilor la alte afaceri, precum și alte aspecte de conformitate necesită acces la date care adesea nu sunt publice. În acest sens, IP ODA a făcut eforturi de a deveni o instituție capabilă să gestioneze date cu caracter personal sau cele de natură comercială. Începând cu luna august 2022 instituția are acces la datele din registrele informaționale de stat prin intermediul platformei date.gov.md;

6. **oferirea de condiții adecvate de muncă și interacțiune cu antreprenorii** – creșterea suportului oferit antreprenorilor presupune nu doar suficient spațiu de muncă pentru angajați dar și spațiu pentru interacțiunea cu beneficiarii, fie că e vorba de consultații sau evenimente de informare. Pe tot parcursul anului 2022, insuficiența spațiului de lucru a fost o reală provocare fiind identificate soluții provizorii care nu satisfac pe deplin necesitățile organizației. Totuși, cu suportul Guvernului o clădire cu spațiu suficient pentru desfășurarea activității a fost identificată și transmisă în gestiune economică către IP ODA³, aceasta urmând a fi renovată pentru a putea fi utilizată;
7. **resetarea relației de colaborare cu partenerii de dezvoltare** – o prioritate majoră pentru noua conducere a IP ODA în anul 2022 a fost stabilirea unui dialog cu toți partenerii și donatorii externi care susțin antreprenorii autohtoni. Reforma ODA și angajamentul ferm de implementare a celor mai bune practici de guvernanță a instituțiilor financiare au permis dezvoltarea unei relații solide cu mai mulți parteneri de dezvoltare a țării. Astfel, au fost puse bazele de colaborare cu Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova în vederea finanțării programelor de grant, cu suportul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) a fost lansată implementarea programului dedicat inovațiilor digitale iar cu suportul Băncii Mondiale implementarea programului de internaționalizare a IMM. De asemenea, cu susținerea Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) a fost inițiată dezvoltarea și instituționalizarea Fondului pentru Antreprenariat și Creștere Economică a Moldovei – FACEM, care vine să ofere acces la credite în condiții avantajoase pentru antreprenorii locali;
8. **stabilirea unui dialog constructiv cu instituții externe similare** – cooperarea internațională este esențială pentru alinierea la cele mai bune și moderne practici de susținere a IMM și pentru integrarea companiilor naționale în lanțurile valorice regionale și globale. În acest sens, IP ODA a semnat acorduri de parteneriat cu instituții similare din România - Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru IMM, Polonia - Banca Poloneză de Dezvoltare BGK, Germania - Banca de Dezvoltare KfW, precum și memorandumuri de colaborare cu alți parteneri care au obiective similare. În același timp, IP ODA a devenit al 46-lea membru al Asociației Europene a Instituțiilor de Garantare (AECM), un pas înainte spre integrarea europeană prin avantajele multiple pe care le oferă asociația pe dimensiunea de expertiză în racordarea proceselor și produselor de suport pentru IMM la standardele europene;
9. **adresarea unor probleme juridice privind activitățile ODIMM** – pe parcursul anului o serie de verificări și evaluări privind anumite activități ale ODIMM anterior anului 2022 au fost realizate de mai multe instituții de control printre care Autoritatea Națională de Integritate, Corpul de Control al Prim-Ministrului, Inspekția Muncii și Inspekția Financiară. Urmare a acestor acțiuni au fost emise concluzii, recomandări și prescripții pentru acțiuni juridice ulterioare care presupun efort continuu din partea instituției pentru clarificarea situației;

³ Hotărârea Guvernului nr. 496/2022 cu privire la transmiterea unui bun imobil, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132151&lang=ro

Subiect special: reforma ODA

Anul 2022 a început cu o nouă echipă la conducerea Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii. Sarcinile imediate puse în fața noii conduceri s-au referit la intervenții pe trei dimensiuni și anume: (i) continuarea activităților curente; (ii) identificarea curențelor de guvernanta; (iii) combaterea eventualelor iregularități și reducerea riscurilor operaționale. În același timp, au fost demarate o serie de evaluări și analize externe cu scopul de a determina situația reală și a propune recomandări clare de redresare și reformă. În rezultatul acestor evaluări și ținând cont de curențele identificate, Ministerul Economiei de la acea vreme a luat următoarele decizii:

- i. reformarea instituției prin modificarea statutului, a structurii organizaționale și fortificarea mecanismului de guvernanta corporativă.* Acest fapt este considerat imperios pentru a pune activitatea ODIMM atât în conformitate cu mandatul acordat instituției, cât și în corespundere cu așteptările mediului antreprenorial, ale partenerilor și donatorilor externi;
- ii. interpelarea altor instituții de control ale statului pentru stabilirea exactă a problemelor și modul de abordare a acestora pe viitor.* În acest context, a fost sesizată Autoritatea Națională de Integritate, Corpul de Control al Prim-Ministrului, Inspeția Muncii și Inspeția Financiară care au emis concluzii, recomandări și prescripții pentru acțiuni ulterioare.

Condițiile ce au determinat reformarea ODIMM

În ceea ce privește reforma instituției, aceasta a demarat prin analiza complexă a proceselor interne și a instrumentelor/programelor pe care instituția le administrează. De asemenea, s-a ținut cont și de curențele de guvernanta și supraveghere relevate de evaluările externe, concluzia fiind că „*Instituția trebuie să dispună, similar unor instituții financiare, de un sistem adecvat și eficient de guvernanta și management a riscurilor specifice activității, care să includă un mecanism adecvat de identificare și diminuare a acestora*”.

Astfel, conform Analizei de Impact⁴, sistemul existent de guvernanta corporativă reglementat anterior prin Regulamentul Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii⁵ nu asigură identificarea, analiza și răspunsul pertinent la posibilele riscuri specifice activității, fapt confirmat și de evaluările externe. Printre principalele deficiențe/probleme identificate, se regăsesc:

- *nu sunt identificate clar domeniile de activitate, ceea ce nu asigură coerență în determinarea funcțiilor Organizației.* Mai multe funcții nu pot fi identificate ca funcții de bază relevante unei instituții publice specializate în implementarea politicilor de susținere a IMM, dar reprezintă mai degrabă instrumente utilizate în realizarea funcțiilor de suport pentru IMM;
- *guvernanta corporativă este confuz reglementată și nu corespunde celor mai bune practici de guvernanta corporativă a unor entități de administrare a riscurilor specifice activității* (riscul de credit, riscul de contra-parte, riscul operațional);
- *membrii Consiliului de coordonare sunt descurajați în participarea activă, dedicarea timpului suficient și asumarea de riscuri specifice procesului decizional;*

⁴ Analiza Impactului în procesul de fundamentare a proiectului de hotărâre de Guvern cu privire la organizarea și funcționarea Instituției publice „Agenția Națională pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului” <https://particip.gov.md/ro/document/stages/proiectul-hotararii-de-guvern-cu-privire-la-organizarea-si-functiunea-instituției-publice-agentia-nationala-pentru-dezvoltarea-antreprenoriatului/9130>

⁵ Hotărârea Guvernului nr. 538/2007, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=25751&lang=ro#

- **Consiliul de coordonare nu poartă răspundere pentru guvernarea riscurilor** și nu își asumă responsabilitatea pentru demonstrarea conformității și elaborarea măsurilor de redresare în cazul eventualelor riscuri majore, care pot amenința activitatea instituției;
- **cerințele de calificare față de Director nu sunt reglementate suficient și clar, fiind prevăzute într-o manieră formală;**
- **deciziile activității operaționale sunt concentrate în responsabilitatea unei singure persoane**, în special, în condițiile în care sistemul de control intern este aproape în totalitate lipsă, iar funcția de audit intern este încă insuficient valorificată;
- **riscuri în activitatea operațională, inclusiv de soliditate structurală a organelor de conducere.** Consiliul de coordonare are atribuții de stabilire a direcțiilor strategice și stabilire a mijloacelor de realizare a acestora;
- **Consiliul de administrație este lipsit** de informații potrivite pentru luarea deciziilor privind direcțiile strategice, stabilire a mijloacelor de realizare a acestora și monitorizare a performanțelor obținute;
- **integritatea situațiilor financiare nu poate fi confirmată.** Regulamentul nu prevede obligativitatea realizării auditului situațiilor financiare și nici nu a fost realizat istoric în cadrul organizației;
- **lipsa unei politici de salarizare care ar susține o politică de remunerare ce ar descuraja asumarea de riscuri excesive**, precum și pentru a susține condițiile de concurență echitabilă cu alte funcții din sectoarele care gestionează riscuri similare;
- **neconformarea cadrului normativ, cu privire la identificarea măsurilor de prevenire a conflictelor de interese** în vederea garantării obiectivității și independenței în luarea deciziilor a membrilor consiliului de coordonare, comitetelor specializate și directorului;
- **lipsa unor comitete specializate responsabile de supravegherea și consilierea Consiliului cu privire la expunerile de risc** curente ale entității și prezentarea de recomandări cu privire la strategia viitoare în materie de riscuri.

Obiectivele reformei ODA

Decizia de a reforma IP ODA vine în scopul realizării obiectivelor de consolidare și eficientizare a implementării politicilor publice privind susținerea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, prevăzute în Programul de activitate al Guvernului „Moldova vremurilor bune” și Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022. Totodată, reforma are ca scop eliminarea neconformităților identificate și conformarea guvernării corporative a IP ODA potrivit celor mai bune practici, ținând cont de următoarele:

- principiile guvernării corporative elaborate de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD)⁶;
- recomandările Parlamentului European⁷ și Comisiei Europene privind Guvernanța corporativă în instituțiile financiare⁸;
- cadrul normativ național privind organizarea și funcționarea instituțiilor publice;
- recomandările experților Băncii Mondiale, realizate în cadrul Raportului de evaluare a Fondului de garantare a creditelor din cadrul organizației prin prisma principiilor specifice schemelor de garantare de către stat a creditelor acordate IMM (decembrie, 2021);

⁶ https://www.oecd-ilibrary.org/governance/g20-oecd-principles-of-corporate-governance-2015_9789264236882-en

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011IP0223&from=SV>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52010DC0284>

- recomandările realizate de experți în cadrul misiunilor de evaluare și îmbunătățire a organizării și funcționării ODIMM⁹.

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (MDED) (denumire modificată din 07.03.2023) are atribuțiile de elaborare și asigurare a implementării strategiilor și programelor de stat în domeniul antreprenoriatului în timp ce implementarea politicilor de susținere se realizează de către IP ODA. Instituția se identifică ca o *entitate financiară* care are ca scop de bază finanțarea proiectelor de creștere și extindere a afacerilor realizate de IMM, în vederea fortificării dezvoltării durabile și sporirii intensității contribuției acestora la dezvoltarea economică a Republicii Moldova. În aceste condiții, organizația trebuie să dispună, similar unor instituții financiare, de un sistem adecvat și eficient de management a riscurilor specifice activității, care să includă un proces eficace de identificare și diminuare a acestora. Prin urmare, reforma IP ODA are ca scop fortificarea organizării și funcționării IP ODA, bazându-se în acest scop pe următoarele principii:

- governanța corporativă trebuie să asigure că structura organizatorică constituită permite stabilirea pertinentă a obiectivelor entității, mijloacelor de realizare a acestora și de monitorizare a performanțelor obținute;*
- acordarea unei atenții sporite implementării măsurilor de creștere a gradului de conștientizare a riscurilor în cadrul IP ODA, întrucât această conștientizare sporită la toate nivelurile instituției, inclusiv în rândul angajaților, constituie un factor decisiv pentru ameliorarea gestionării riscurilor;*
- considerarea că responsabilitatea finală pentru governanța riscurilor îi revine Consiliului, care trebuie să își asume și responsabilitatea pentru demonstrarea conformității și elaborarea măsurilor de redresare în cazul eventualelor riscuri majore care pot amenința activitatea;*
- constituirea unor comitete specializate responsabile de supravegherea și consilierea Consiliului cu privire la expunerile de risc curente ale entității și prezentarea de recomandări cu privire la strategia viitoare în materie de riscuri;*
- consolidarea măsurilor de prevenire a conflictele de interese în vederea garantării obiectivității și independenței în luarea deciziilor a membrilor consiliului de administrație, comitetelor specializate și directorului;*
- asigurarea unor remunerații uniforme și suficiente, pentru a garanta că politica de remunerare nu încurajează asumarea de riscuri excesive, precum și pentru a asigura condiții de concurență echitabile cu alte funcții din sectoarele care gestionează riscuri similare.*

Prevederile Statutului ODA

Reforma ODA a continuat prin aprobarea la data de 13 iulie 2022 a Hotărârii Guvernului nr. 487, prin care a fost aprobat Statutul Organizației pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului. Conform Statutului, forma organizatorico-juridică a IP ODA este de „*instituție publică*” din sfera de competență a MDED, acest minister exercitând în numele statului și funcția de fondator. În cadrul Statutului sunt reliefate misiunea, domeniile de activitate, funcțiile și drepturile IP ODA, precum și structura noii guvernante corporative.

Misiunea ODA este de a implementa politica statului privind susținerea dezvoltării antreprenoriatului, inclusiv a întreprinderilor mici și mijlocii, conform strategiilor și programelor aprobate de Guvern.

⁹ Support to ODIMM in the reorganization and enhancement of ODIMM staffs' abilities to implement, monitor and evaluate their projects (Rural SME Policy Support Window project - EuropeAid/138868/DH/SER/MD-Relaunch, 2021)

Domeniile de activitate ale IP ODA sunt următoarele:

- susținerea dezvoltării antreprenoriatului;
- acordarea de asistență financiară și tehnică pentru întreprinderi;
- emiterea garanțiilor financiare și de stat.

Funcțiile de bază sunt orientate spre asigurarea implementării eficiente a programelor de stat și proiectelor din domeniile de competență, emiterii și acordării de garanții financiare și garanții în numele și pe contul statului, administrării pertinente a riscurilor financiare specifice activității, precum și evaluarea și monitorizarea performanțelor acestora.

Guvernanta corporativă a IP ODA reprezintă mecanismul de organizare a activității organizației ce stabilește funcțiile fondatorului, atribuțiile și relațiile între organele de conducere, relațiile cu părțile interesate, precum și regulile de administrare, supraveghere și control.

Funcțiile organelor de conducere sunt stabilite astfel încât să se asigure instituirea unui sistem de guvernanta eficientă, care să includă sisteme adecvate de gestionare a riscurilor, asigurare a conformității de audit extern și intern, de gestionare și monitorizare adecvată a tranzacțiilor cu persoanele afiliate și cu conflict de interese.

Fondatorul în persoana MDDE realizează, în special, atribuții de asigurare a funcționalității instituționale a IP ODA în timp ce organele de conducere sunt stabilite după cum urmează:

- i. *Consiliul instituției* - în calitate de organ colegial superior de conducere, care are rolul de supraveghere și monitorizare a procesului decizional de conducere și este responsabil de activitatea per ansamblu și de soliditatea financiară a organizației;
- ii. *Directorul* - organul executiv unipersonal care exercită funcții de conducere a organizației sub supravegherea Consiliului și gestionează activitatea executivă.

De asemenea, în cadrul IP ODA a fost instituit *Comitetul de finanțare și risc* sub forma unui organ colegial consultativ pentru Consiliul și Directorul organizației. Acesta se identifică ca un organ important specializat, care are funcții de analiză, evaluare, monitorizare și prevenire a riscurilor economico-financiare la care este expusă activitatea IP ODA. Preventiv examinării unor chestiuni în cadrul ședințelor în scopul luării unor decizii, Consiliul este obligat să consulte deciziile cu Comitetul. Pentru anumite sarcini, Directorul, de asemenea este obligat să consulte și să solicite decizia Comitetului.

În scopul consolidării capacității decizionale și alinierii cu principiile de guvernanta corporativă a entităților similare IP ODA, au fost stabilite cerințe de calificare pentru membrii Consiliului, Comitetul de finanțare și risc și Director, specifice misiunii, domeniilor de activitate și funcțiilor organizației. Un aspect important este faptul că, membrii Comitetului de finanțare și risc trebuie să respecte cerințe de *independență* care presupun excluderea relației actuale sau anterioare, ori legături de orice natură cu IP ODA care ar putea să influențeze obiectivul și judecata echilibrată ale membrului și să reducă capacitatea acestuia de a lua decizii în mod independent.

Finanțarea activității IP ODA se efectuează din alocările de la bugetul de stat, mijloacele financiare alocate de către finanțatori, precum și din alte surse neinterzise de lege. Situațiile financiare ale IP ODA vor fi supuse anual unei auditări de către o entitate de audit, în conformitate cu cadrul normativ din domeniul auditului situațiilor financiare.

În ceea ce privește *efectivul-limită* de personal acesta este stabilit la nivelul de 118 unități, ceea ce corespunde necesităților actuale și a celor pe termen scurt privind numărul de angajați. La momentul reformei, cele 10 Programe de stat, inclusiv aferente garanțiilor financiare, sunt implementate cu un număr de 87 de angajați. Cu toate acestea, analiza funcțională realizată la momentul reformei constată creșterea

intensității muncii personalului IP ODA ca efect al creșterii frecvenței apelurilor pentru programele de stat (implementarea mecanismului de „apeluri continuu” și nu cu frecvență redusă, de cel mult 2 apeluri pe an) și măsurilor întreprinse în vederea facilitării accesului IMM la finanțare prin prisma garanțiilor financiare și compensării dobânzilor la credite (creșterea semnificativă a numărului de garanții emise față de anii precedenți). De asemenea, preconizarea implementării de către IP ODA a programelor noi de suport pentru IMM prin prisma noilor instrumente de finanțare (inovații digitale și start-up-urilor tehnologice, rețehnologizare și eficiență energetică, turism rural, garanții financiare de portofoliu, crearea Fondului pentru Antreprenariat și Creștere Economică a Moldovei, Programul 373) impun necesitatea extinderii structurii IP ODA, precum și creșterii efortului și diligenței procesului de gestionare și monitorizare a implementării instrumentelor menționate. Se estimează că numai pentru unele subdiviziuni curente, efortul activității va crește semnificativ (frecvența aplicării la programe, monitorizarea permanentă a implementării acestora etc.). Prin urmare, extinderea numărului de programe și proiecte de suport pentru IMM, creșterea gradului de intensitate a muncii, precum și revizuirea proceselor interne de administrare, justifică menținerea numărului statelor de personal în limitele curente de 118 unități.

Capitolul I. Suport financiar nerambursabil

Accesul la finanțare continuă să fie o problemă majoră pentru anumite categorii de antreprenori, în special cei debutanți, cei din zonele rurale sau cei ce activează în sectoare economice vulnerabile la șocuri și crize. În acest context, Guvernul și Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, prin intermediul IP ODA pun la dispoziție Programe de acces la resurse financiare nerambursabile sub formă de grant. În același timp, o serie de politici orientate spre ecologizarea, digitalizarea, inovarea, re tehnologizarea sau orientarea la export a companiilor autohtone sunt susținute prin intermediul mai multor Programe care conțin inclusiv componenta de suport financiar nerambursabil.

Anul 2022 a însemnat sfârșitul unui ciclu de 3 ani de implementare a mai multor Programe de grant. Prin urmare, MDED de comun cu IP ODA au promovat în versiune nouă programele dedicate debutanților prin includerea unor componente de creștere a afacerilor – Programul START pentru TINERI, cu includerea componentei „*credit cu porțiuni de grant*” și Programul PARE, cu includerea componentei de finanțare 1+2. Totodată, pe lângă adăugarea unor noi componente, versiunea nouă a acestor Programe prezintă un mecanism mai sigur din perspectiva riscurilor care apar în procesul de evaluare a companiilor beneficiare sau în procesul implementării proiectelor investiționale. De asemenea, a fost prevăzută posibilitatea ca antreprenorii debutanți să poată aplica la Programe fără a fi nevoiți să fondeze efectiv o companie. La moment, această obligativitate apare doar după ce proiectul investițional este aprobat spre finanțare.

În același timp, Programele dedicate ecologizării și digitalizării proceselor de producție a companiilor active au fost eficientizate și prelungite pentru încă o perioadă de 3 ani. Pe lângă un șir de prevederi noi, o modificare semnificativă ține de majorarea valorii grantului de până la 500,0 mii lei, în condițiile în care inflația din ultimii ani a erodat masiv din capacitatea suportului acordat de a susține proiecte investiționale. Mai mult ca atât, în condițiile în care în anul 2022 prețurile la energie au crescut semnificativ, Guvernul a aprobat noi Programe dedicate dotării companiilor autohtone cu echipamente și utilaje mai moderne și mai eficiente sau instalării de surse alternative de energie. Astfel, Programul de re tehnologizare și eficiență energetică a IMM a fost aprobat de către Guvern cu scopul susținerii companiilor din anumite sectoare ca să-și modernizeze procesele de producție sau să-și reducă consumul de energie din surse convenționale.

1.1. Implementarea Programelor de grant

Pe parcursul anului 2022, IP ODA a gestionat 8 Programe de suport în afaceri care, în dependență de etapa de dezvoltare a afacerii, oferă în mod integrat instruire, finanțare și mentorat. Acestea acoperă practic tot ciclul de dezvoltare al unei companii, de la inițiere, creștere și până la internaționalizare, iar combinate cu alte instrumente de suport din portofoliul ODA sau din gestiunea altor instituții de stat¹⁰, acestea asigură o susținere țintită din partea Guvernului spre atingerea obiectivelor de dezvoltare a economiei naționale.

Implementarea programelor de grant a fost o mare provocare în condițiile în care o serie de crize au lovit în același timp antreprenorii autohtoni, iar declanșarea agresiunii ruse în Ucraina a redus semnificativ apetitul investițional. Incertitudinea înaltă și lipsa unor previziuni de business chiar și pe termen scurt au amânat planurile de lansare sau cele de extindere a afacerilor ale multor companii. În aceste condiții, unul din obiectivele reformei IP ODA a fost schimbarea mecanismului de implementare a Programelor de grant (*Anexa nr. 1*) și implementarea unui apel continuu de primire a dosarelor. Practic o perioadă mai mare de 3-4 luni din momentul aplicării la un Program de grant și până la momentul luării deciziei de finanțare, sporește semnificativ șansele de renunțare la implementarea proiectului investițional. Drept rezultat, începând cu a doua jumătate a anului cererea pentru majoritatea Programelor de grant a crescut.

¹⁰ Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, Agenția pentru Dezvoltarea și Modernizarea Agriculturii, UIP Livada Moldovei, Unitatea Consolidată pentru Implementarea Programelor IFAD

Primirea și procesarea dosarelor

În cadrul celor 8 Programe de grant active în anul 2022, au fost depuse 1 397 de dosare cu proiecte investiționale de către circa 1 100 de antreprenori unici (sau persoane fizice în cazul programelor dedicate debutanților). În prima jumătate a anului au fost depuse doar 1/3 din dosare, în timp ce după modificarea mecanismului de implementare numărul acestora s-a dublat. Din perspectivă teritorială, dosare cu proiecte investiționale au fost depuse de companii rezidente în toate raioanele și municipiile țării, cele mai multe fiind din regiunile cu o economie mai activă cum ar fi Chișinău, UTA Găgăuzia, Ialoveni, Strășeni sau Ungheni (*Tabelul 19 din Anexe statistice*). Totodată, cele mai solicitate Programe au fost cele dedicate debutanților care de altfel au fost accesibile pe tot parcursul anului. Este vorba de Programul START pentru TINERI și PARE 1+2, cu peste 250 de dosare depuse la fiecare dintre acestea. Din totalul dosarelor depuse 1 047 sau 82% au obținut statutul de „dosar complet” și au fost remise spre etapa de evaluare a proiectelor investiționale.

De menționat că, în perioada de referință, procesul de depunere a dosarelor a avut loc în totalitate în format electronic, folosindu-se formulare distincte pentru fiecare program în parte, disponibile pe pagina web a instituției și semnătura electronică. Mai mult ca atât, începând cu luna august 2022, necesitatea depunerii unui șir de acte legate de fondatori sau companie a fost eliminată odată ce obținerea acestora a devenit posibilă prin intermediul semnăturii electronice.

Evaluarea proiectelor investiționale

Până la mijlocul anului 2022, primirea și evaluarea proiectelor investiționale s-a realizat de unitatea distinctă a fiecărui Program în parte. Odată cu reforma ODA realizată la mijloc de an, a fost constituită direcția „Evaluare conformitate și riscuri pre-finanțare” și instituită o nouă abordare de evaluare prevăzută în Manualele Operaționale ale Programelor. Astfel, la etapa de evaluare pre-finanțare se admit doar dosarele complete, avizate în modul corespunzător de subdiviziunea responsabilă de primirea și procesarea dosarelor. Procedura de evaluare pre-finanțare are drept scop aprecierea corespunderii solicitanților și a proiectelor investiționale cu obiectivele/prioritățile Programului, eficacitatea implementării acestora, capacitatea de atingere a indicatorilor de rezultat și a celor de impact prevăzuți, precum și identificarea eventualelor riscuri ce pot apărea în procesul implementării proiectului investițional. Procedura de evaluare pre-finanțare a dosarelor presupune divizarea procesului în mai multe etape, după necesitate, și anume:

- i. *Analiza de conformitate* - examinarea dosarului prin prisma corespunderii cerințelor de eligibilitate ale Programului, eventuale conflicte de interese, concentrarea economică și afilierea persoanelor de conducere și fondatorilor la alte afaceri, precum și alte aspecte de conformitate;
- ii. *Analiza economico-financiară* - utilizarea instrumentelor de analiză pentru stabilirea unui diagnostic al situației economico-financiare curente și viitoare a solicitantului;
- iii. *Analiza proiectului investițional* - aprecierea fezabilității și corespunderii investițiilor propuse cu scopul și obiectivele Programului;
- iv. *Analiza riscurilor* - evaluarea prin prisma eventualelor riscuri care pot surveni în procesul de implementare a proiectului și/sau derulării afacerii. Acestea se vor referi la capacitatea de a realiza investiția preconizată, de a administra afacerea, de a valorifica investiția conform celor prevăzute în proiectul investițional.

În cadrul celor 8 Programe de grant pe parcursul anului 2022 au fost evaluate un număr de 1 016 proiecte investiționale. Urmare implementării mecanismului nou, procesul de evaluare nu a durat mai mult de 1 lună, ceea ce a permis ca antreprenorii care au depus un proiect investițional în luna curentă să obțină decizia în luna următoare. Cu toate acestea, în situația când în procesul de evaluare nu există suficientă informație pentru a lua decizia și este nevoie, fie de un interviu cu aplicantul, fie de vizită la locul

desfășurării afacerii, procesul de evaluare poate dura până la 2 luni. Acest lucru se poate întâmpla și în situația când este nevoie de o opinie externă asupra unor aspecte/domenii de expertiză pe care IP ODA nu le posedă.

Aprobarea proiectelor investiționale

Aprobarea proiectelor investiționale a fost realizată de către comitetele de coordonare/supraveghere distincte dedicate fiecărui program în parte. De cele mai multe ori, componența acestora era constituită la lansarea Programului și compusă din reprezentanți ai autorităților publice sau persoane delegate de diferite asociații de business, sau asociații obștești. În baza acestui mecanism, în anul 2022 au fost organizate 30 de ședințe, în cadrul cărora au fost aprobate spre finanțare 541 proiecte investiționale, din totalul de 1 016 evaluate (o rată de succes de 53%).

În același timp, conform noului statut al IP ODA, sarcina de aprobare a proiectelor investiționale revine Comitetului de Finanțare și Risc (CFR) care „*examinează raportul de evaluare a dosarelor solicitanților de suport din cadrul programelor de stat și decide cu privire la acceptarea sau respingerea acestora*”. În acest fel, este asigurată independența deciziilor atât de mediul operațional intern, cât și de mediul politic extern. Efectiv, lucrările CFR în ceea ce privește aprobarea rapoartelor de evaluare au demarat începând cu anul 2023, după finalizarea procesului de selectare și aprobare a membrilor de către Consiliul IP ODA și includerii atribuțiilor CFR în toate Programele care prevăd acordarea de suport financiar nerambursabil¹¹.

Implementarea proiectelor investiționale

În urma aprobării proiectelor investiționale, beneficiarii semnează un *Contract de finanțare*, prin care se angajează să pună în aplicare toate acțiunile descrise în proiectul investițional și prevederile contractului, să urmărească scopul și obiectivele specifice investiției și să depună tot efortul necesar pentru atingerea rezultatelor menționate la momentul aplicării. Condițiile dificile în care au activat antreprenorii pe parcursul anului 2022, în special criza de securitate, s-au manifestat și asupra procesului de implementare a proiectelor investiționale. Durata medie de implementare durează în mediu 9 luni, timp în care IP ODA transferă resursele financiare în tranșe. La fel, în baza solicitării argumentate din partea beneficiarului termenul de implementare a proiectului investițional poate fi prelungit.

Pe parcursul anului 2022, circa 70% din beneficiarii programelor de grant au solicitat prelungirea termenului de implementare a proiectului investițional. Printre principalele argumente se numără:

1. modificarea prețurilor pentru articolele investiționale;
2. tergiversarea livrării utilajului/prestării serviciilor de către furnizori;
3. durata extinsă de transportare a bunurilor în Republica Moldova;
4. resurse financiare proprii limitate pentru implementarea proiectului și necesitatea identificării resurselor financiare adiționale.

În același timp, condițiile dificile din anul 2022 au dus la faptul că mai mulți beneficiari au reziliat contractele de finanțare, chiar dacă IP ODA a rezervat mijloacele financiare pentru aceștia. Astfel, 38 de beneficiari, în mare parte beneficiari ai Programelor dedicate debutanților PARE 1+2, START pentru TINERI, dar și Programul de Ecologizare IMM au depus cereri de reziliere. În cele mai multe cazuri, temeiul rezilierii contractului invocat de către beneficiar este lipsa resurselor financiare pentru acoperirea contribuției proprii prevăzute de Programe, precum și refuzul de creditare din partea băncilor. Alte cauze de reziliere a contractelor de finanțare țin de modificarea planurilor investiționale ale companiei,

¹¹ Hotărârea Guvernului nr. 910/2022 pentru modificarea unor hotărâri ale Guvernului (corelarea unor acte normative cu Hotărârea Guvernului nr. 487/2022 cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134817&lang=ro

modificarea substanțială a proiectului investițional, lipsa unor acte pentru demararea proiectului investițional (autorizații, licențe etc.).

De cealaltă parte, 7 beneficiari din cadrul Programului PARE 1+2, Femei în afaceri și Ecologizare a IMM nu au respectat prevederile contractelor de finanțare, respectiv contractele urmează a fi rezoluționate la solicitarea IP ODA, iar beneficiarii urmează să restituie finanțarea obținută. Este de menționat, că urmare a rezoluționării contractelor de finanțare resursele disponibile sunt realocate pentru finanțarea proiectelor investiționale noi depuse, iar după caz, unii beneficiari aplică repetat pentru finanțare.

Monitorizarea implementării proiectelor investiționale

Activitățile de monitorizare a implementării proiectelor investiționale au drept scop evaluarea corectitudinii utilizării resurselor financiare, atingerea obiectivelor propuse în planul de afaceri, evaluarea riscurilor de nerealizare a cerințelor programelor de finanțare și colectarea indicatorilor de rezultat și de impact atât la nivel individual, cât și la nivel național. Aceste activități se desfășoară prin mai multe instrumente care au fost extinse și fortificate odată cu reforma mecanismului de implementare a programelor de grant, și anume:

- Evaluarea pe teren;
- Evaluarea la distanță;
- Evaluarea datelor statistice administrative;
- Evaluarea prin eșantion.

Din perspectiva implementării proiectului investițional, pe parcursul valabilității contractului semnat între IP ODA și antreprenor, sunt realizate 2 acțiuni de monitorizare:

1. *Monitorizarea post-finanțare* - prevede vizita la locul desfășurării afacerii în primele 9 luni după finalizarea implementării proiectului investițional și are drept scop confirmarea gradului de realizare a investiției, precum și realitatea, legalitatea și existența operațiunilor economico-financiare;
2. *Monitorizarea finală* - prevede vizita la locul desfășurării afacerii în ultimele 6 luni ale perioadei de valabilitate a contractului și presupune evaluarea realizării obligațiilor asumate, precum și atingerea indicatorilor de rezultat.

În anul 2022 au fost transmise spre monitorizare 1 103 de dosare, care reprezintă proiecte investiționale implementate de către antreprenori în perioada anilor 2021-2022. În același timp au fost efectuate 620 vizite de monitorizare la locul desfășurării afacerii, dintre care:

- 200 vizite de monitorizare post-finanțare;
- 408 vizite de monitorizare finală;
- 12 vizite de monitorizare pre-finanțare, care au avut loc la solicitarea unităților de implementare a programelor pentru colectarea anumitor informații despre antreprenori în procesul de evaluare sau implementare a proiectelor investiționale.

În cele din urmă, pe parcursul anului 2022, au fost transmise spre arhivare 312 dosare, ceea ce semnifică faptul că au fost finalizate toate procedurile în raport cu antreprenorul. În celelalte cazuri, nu a fost atinsă încă perioada pentru monitorizarea finală sau dosarul a devenit unul problematic, în ambele cazuri fiind continuată interacțiunea cu antreprenorul.

Dosare problematice

La orice etapă de implementare a Programelor de grant, în cazul apariției unor situații de neconformitate cum ar fi încălcarea prevederilor Programului, a contractului de finanțare, a Manualului Operațional sau

altor prevederi ale actelor normative în vigoare, subdiviziunile responsabile din cadrul IP ODA transmit dosarele către Secția Juridică pentru a întreprinde acțiunile necesare. Aceste dosare sunt considerate „dosare problematice”, care urmează a fi tratate conform normelor legale în vigoare. Prevederile necesare, au fost incluse expres în cadrul procedurilor interne urmare reformei, cu scopul de a reduce riscurile de fraudă și riscurile operaționale ce pot apărea în procesul de implementare a proiectelor investiționale, dar și cele de neatingere a obiectivelor urmărite de fiecare Program în parte.

În anul 2022 au fost întreprinse o serie de acțiuni de identificare a dosarelor problematice, determinarea cauzelor și identificarea soluțiilor practice de recuperare a mijloacelor financiare și de urmărire penală a beneficiarilor de rea-credință. Astfel, începând cu luna mai și până la finele anului 2022, pentru perioada anilor 2013-2021, au fost identificate circa 90 dosare problematice, pentru care, la acel moment nu au fost întreprinse măsuri adecvate de recuperare a mijloacelor financiare de la beneficiarii de suport financiar nerambursabil, care au acționat cu rea-credință.

Acțiunile întreprinse țin de:

1. Acțiuni interne:

- elaborarea unei reglementări interne privind lucrul cu potențialele dosare problematice;
- intervenția operativă în faze incipiente.

2. Acțiuni civile:

- rezoluțiunea unilaterală a contractelor de finanțare cu solicitarea returnării mijloacelor financiare de către beneficiari;
- depunerea cererilor de chemare în judecată, în cazul refuzului de returnare benevolă.

3. Plângeri penale:

- depunerea plângerilor în organele de urmărire penală în cazul în care sunt indicii că la depunerea actelor sau la utilizarea grantului, au fost admise fraude (acte false, acte de corupție);
- depunerea cererilor de încasare a mijloacelor financiare ca parte civilă în cauza penală.

Prin urmare, în anul 2022 un număr de 50 dosare problematice au fost transmise în instanța de judecată în procedură civilă. Valoarea cumulată a pretențiilor față de beneficiarii care cu rea-credință nu au executat prevederile contractuale, și dosarele cărora au fost înaintate în instanță de judecată pentru recuperare, reprezintă suma de 11,9 mil. lei. Este remarcabil faptul că, într-o perioadă relativ scurtă de timp, pentru mai bine de 20 dosare au fost deja emise Hotărâri ale instanței de judecată pentru suma totală de 4,2 mil. lei. De asemenea, au fost depuse 2 plângeri penale în privința a 2 beneficiari, valoarea potențialelor fraude constituind 0,5 mil. lei.

1.2. Rezultatele generale ale Programelor de grant

În anul 2022, pentru implementarea programelor de grant IP ODA a avut acces la resurse financiare în sumă de **338,6 mil. lei**, dintre care 233,5 mil. lei resurse alocate pe parcursul anului și 105,1 mil. lei sold reportat din anii precedenți. Totodată, în aceeași perioadă de raportare, au fost înregistrate cheltuieli efective în sumă de **147,8 mil. lei** pentru acordarea de granturi, instruire, promovare și alte cheltuieli administrative de implementare a Programelor. Prin urmare, soldul de resurse financiare înregistrat la 31 decembrie 2022 pentru Programele de grant este de 190,8 mil. lei, dintre care mijloace financiare contractate de 80,2 mil. lei (mijloace financiare angajate pentru care au fost semnate contracte cu antreprenorii) și mijloace financiare necontractate de 110,6 mil. lei, dar pentru care există un volum suficient de mare de dosare aflate la diferite etape de procesare sau evaluare.

Este de menționat faptul, că urmare reformei ODA, marea majoritate a programelor de grant sunt implementate în baza unui „apel continuu”, fapt ce permite o flexibilitate mai mare în implementarea

proiectelor investiționale de către antreprenori. În același timp, în a doua jumătate a anului 2022 au fost lansate programe noi, implementarea cărora a accelerat spre final de an. Prin urmare, la sfârșitul anului 2022 valoarea dosarelor depuse aflate în procesare și evaluare este de circa 90 mil. lei, mijloace financiare ce urmează a fi efectiv angajate (semnate contracte cu beneficiarii) în primele luni ale anului 2023.

Din perspectiva indicatorilor atinși, pe parcursul anului au fost aprobate **541 de proiecte investiționale**. În ceea ce privește volumul total al investițiilor (suma grantului și a contribuției proprii realizate de antreprenor), proiectele investiționale vor contribui la atragerea în economie a circa 376,6 mil. lei investiții directe, dintre care **162,1 mil. lei** sau 43% reprezintă partea de grant, iar 214,5 mil. lei sau 57% reprezintă resursele antreprenorilor. Acest fapt, denotă că fiecare leu acordat sub formă de grant susține realizarea unor investiții directe în economie în valoare de circa 2,32 lei.

Totodată, la momentul aprobării finanțării, companiile beneficiare înregistrează un număr de 3 977 locuri de muncă și o cifră de afaceri de circa 2,03 mld. lei. Acești indicatori sunt determinați în special în cadrul programelor de creștere, în cazul componentelor dedicate debutanților, cifra de afaceri și numărul locurilor de muncă de obicei este zero.

Din perspectiva taxelor și impozitelor achitate la bugetul de stat și bugetele locale, conform datelor oferite de Serviciul Fiscal de Stat, companiile care au primit suport financiar sub formă de grant în anul 2022 au contribuit cu circa 230,0 mil. lei. Dintre acestea, 38,0 mil. lei sau circa 16,5% reprezintă impozitele aferente retribuirii muncii, iar alte 14% sau circa 34,0 mil. lei – impozit pe venit din activitatea de întreprinzător.

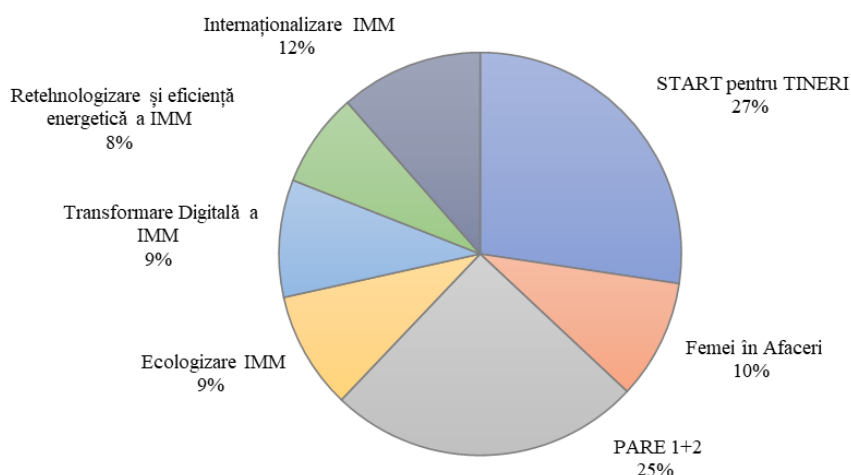
Informația generală pe programe, cu privire la principalii indicatori atinși în anul 2022 este prezentată în (Tabelul 1).

Tabelul 1. Principalii indicatori atinși în cadrul Programelor de grant în anul 2022

Nr.	Denumirea programului	Proiecte investiționale aprobate	Valoare granturilor, mii lei	Valoarea investițiilor, mii lei	Locuri de muncă create/ menținute	Cifra de afaceri, mii lei
1.	START pentru Tineri	148	22 219,4	62 640,0	610	99 123,3
2.	Femei în Afaceri	52	6 862,9	9 590,0	32	-
3.	„PARE 1+2”	136	33 662,7	86 270,0	238	18 960,0
4.	Ecologizare a IMM	51	7 907,4	15 010,0	612	270 888,0
5.	Transformare Digitală a IMM	51	11 868,2	21 280,0	1 076	366 590,1
6.	Retehnologizare și eficiență energetică a IMM	41	33 330,0	83 100,0	1 156	535 693,6
7.	Creșterea competitivității IMM și internaționalizare a acestora	62	46 253,0	98 746,0	253	740 443,2
	TOTAL	541	162 103,6	376 636,0	3 977	2 031 698,2

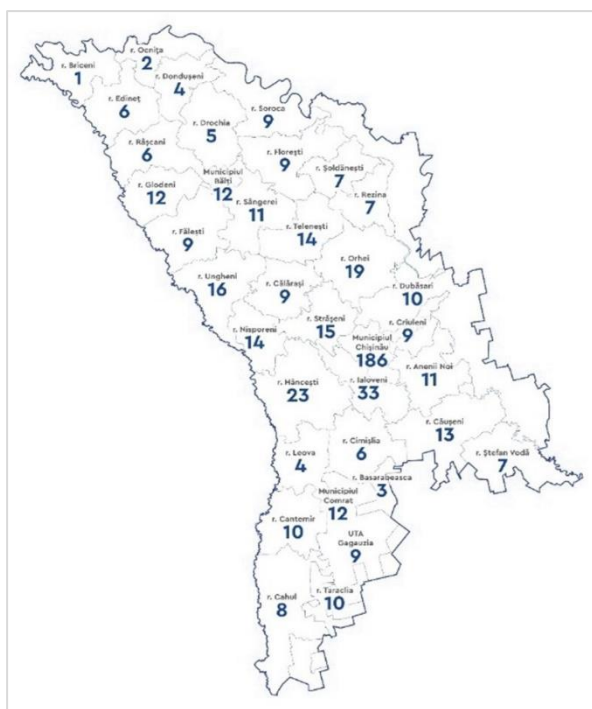
Sursa: Calcule IP ODA

Ponderea cea mai mare din numărul total de proiecte aprobate spre finanțare o deține *Programul START pentru TINERI: o afacere durabilă la tine acasă* (27%) și *Programul „PARE 1+2”* (25%). De cealaltă parte, cea mai mică pondere o deține *Programul de retehnologizare și eficiență energetică a IMM* (8%) și *Programul de Transformare Digitală a IMM* (9%), dar acestea au fost lansate în a doua jumătate a anului 2022, respectiv durata de implementare este una mult mai scurtă (*Figura 1*).

Figura 1. Ponderea proiectelor investiționale aprobate spre finanțare per programe

Sursa: Calcule IP ODA

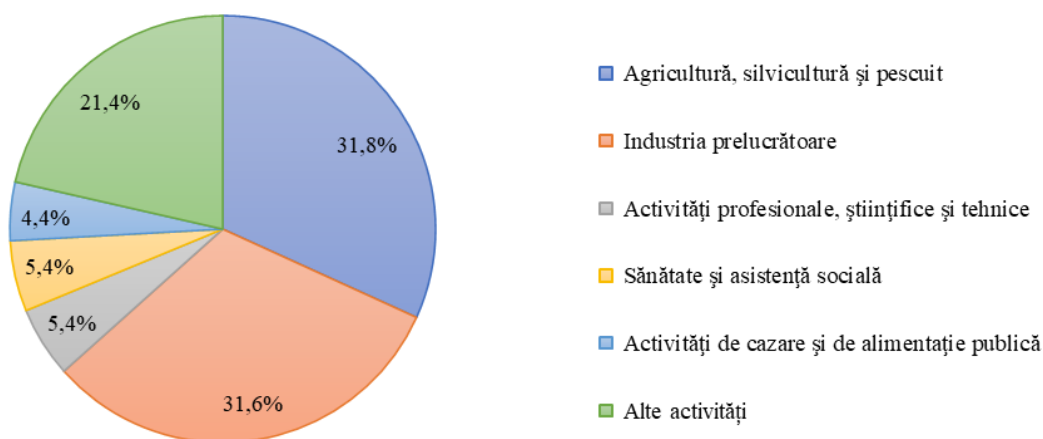
Analiza distribuției geografice a proiectelor investiționale aprobate spre finanțare indică faptul că, circa 1/3 din proiectele investiționale revin companiilor din mun. Chișinău, urmat de raioanele Ialoveni, Hîncești, Orhei și UTA Găgăuzia. Astfel, suportul financiar sub formă de grant a fost acordat pentru antreprenorii din toate raioanele țării, mai puțin în raioanele Briceni, Dondușeni, Leova (*Figura 2*). Totodată, 280 de proiecte investiționale sau 52% revin companiilor rezidente în mediul urban, iar 261 de proiecte sau 48%, companiilor din mediul rural.

Figura 2. Distribuția geografică a beneficiarilor de grant

Sursa: Calcule IP ODA

Din perspectiva activităților economice, cel mai mare număr de proiecte investiționale finanțate revin companiilor ce activează în domeniul *Agricultură, silvicultură și pescuit* (31,8%) și *Industria prelucrătoare* (31,6%), urmat de *Activități profesionale, științifice și tehnice* (5,4%), *Sănătate și asistență socială* (5,4%) și *Activități de cazare și de alimentație publică* (4,4%). Distribuția domeniilor de activitate a beneficiarilor de grant este redată în (*Figura 3*).

Figura 3. Distribuția domeniilor de activitate a beneficiarilor de grant

Sursa: Calcule IP ODA

1.3. Programele de granturi mici

Programele de granturi mici urmăresc abilitarea economică a unor categorii de populație, și anume tinerii, femeile și migranții. Pe lângă finanțarea sub formă de granturi, pentru susținerea lansării în afaceri, aceste Programe oferă cursuri de instruire în vederea creșterii competențelor antreprenoriale. Pe parcursul anului 2022, IP ODA a implementat 3 Programe de granturi mici după cum urmează:

Programul „START pentru TINERI: o afacere durabilă la tine acasă”

În vederea susținerii afacerilor create de către tineri, IP ODA implementează Programul „START pentru TINERI: o afacere durabilă la tine acasă”, începând cu anul 2018. Programul are drept scop dezvoltarea spiritului antreprenorial în rândul tinerilor și încurajarea inițierii afacerilor de către aceștia. Reieșind din necesitatea asigurării unei continuități în procesul de implementare a Programului dat¹², la data de 1 iunie 2022, Guvernul a aprobat Programul într-o nouă redacție¹³. Astfel, începând cu această dată, prin intermediul Programului pot fi oferite două forme de suport financiar:

- **finanțare nerambursabilă (grant) de până la 200,0 de mii lei** - pentru tinerii care își propun să inițieze afaceri. Finanțarea din partea statului constituie până la 70% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de doar 30%;
- **credit cu porțiune de grant** - resurse creditare la dobândă avantajoasă de până la 1 496,0 mii lei prin intermediul băncilor comerciale și Oficiului de Gestionare a Proiectelor de Asistență Externă (OGPAE) care constituie 85% din pachetul financiar aprobat și grant în valoare maximă de până la 264,0 mii lei, ce reprezintă 15% din pachetul financiar aprobat. Astfel, valoarea totală a pachetului financiar poate atinge suma maximă de 1 760,0 mii lei.

Pe parcursul anului 2022, au fost aprobate spre finanțare **148 proiecte investiționale** în valoare de 62 640,0 mii lei investiții în economie, din care suma totală a granturilor aprobate este de **22 219,4 mii lei** (Tabelul 2). Din totalul proiectelor investiționale aprobate, 46 revin companiilor administrate de femei, iar 80 dintre companii își desfășoară activitatea în zonele rurale.

¹² Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022 (acțiunea 4.7.5.) Hotărârea Guvernului nr.235/2021cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/pag_2021-2022_ro.pdf

¹³ Hotărârea Guvernului nr. 348/2022 cu privire la aprobarea Programului „START pentru TINERI: o afacere durabilă la tine acasă” https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135236&lang=ro

Tabelul 2. Date statistice privind implementarea Programului „START pentru TINERI: o afacere durabilă la tine acasă” în anul 2022

Componenta	Proiecte investiționale depuse	Proiecte investiționale evaluate	Proiecte investiționale aprobate	Valoarea granturilor, mii lei
Business Voucher ¹⁴	29	29	17	165,5
Componenta II „Finanțare nerambursabilă”	258	229	90	15 077,4
Componenta III „Credit cu porțiuni de grant”	52	45	41	6 976,5
TOTAL	339	303	148	22 219,4

Sursa: Calcule IP ODA

Programul „Femei în Afaceri”

În vederea susținerii afacerilor create de femei, IP ODA implementează *Programul „Femei în Afaceri”*, începând cu anul 2016. Acest program este orientat spre creșterea oportunităților economice pentru femei, prin reducerea barierelor la inițierea sau dezvoltarea unei afaceri și facilitarea accesului la investiții, precum și asistență pentru dezvoltarea afacerilor gestionate de femei. Pe parcursul anului 2022, prin intermediul Programului a fost oferită o singură formă de suport financiar:

- **finanțare nerambursabilă (grant) de până la 165,0 de mii lei** - pentru femeile care își propun să inițieze afaceri. Finanțarea din partea statului constituie până la 90% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de doar 10%.

În perioada de referință, au fost aprobate pentru finanțare **52 proiecte investiționale** în valoare de 9 590,0 mii lei investiții în economie, din care suma totală a granturilor aprobate este de **6 862,94 mii lei** (Tabelul 3). Din totalul proiectelor investiționale aprobate, 49% dintre companii își desfășoară activitatea în zonele rurale.

Tabelul 3. Date statistice privind implementarea Programului „Femei în afaceri” în anul 2022

Componenta	Proiecte investiționale depuse	Proiecte investiționale evaluate	Proiecte investiționale aprobate	Valoarea granturilor, mii lei
Componenta II „Finanțare nerambursabilă”	153	152	52	6 862,9
TOTAL	153	152	52	6 862,9

Sursa: Calcule IP ODA

Conform Hotărârii Guvernului nr. 478/2019¹⁵, perioada de implementare a programului a expirat în luna octombrie, anul 2022. Astfel, în scopul elaborării unui nou program de susținere a antreprenoriatului feminin, IP ODA cu suportul asistenței oferite de UN Women a realizat Raportul de evaluare a impactului economic atins prin Programul „Femei în Afaceri”. Concluziile și recomandările incluse în raportul de evaluare au contribuit la elaborarea noului program destinat abilitării economice a femeilor.

¹⁴ Hotărârea Guvernului nr. 973/2018 cu privire la aprobarea Programului „START pentru TINERI: o afacere durabilă la tine acasă” (punctul 8), https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131711&lang=ro

¹⁵ Hotărârea Guvernului nr. 478/2019 pentru modificarea Hotărârii Guvernului Nr. 1064/2016 cu privire la aprobarea Programului-pilot „Femei în afaceri” https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118385&lang=ro

Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+2”

În vederea susținerii afacerilor create de către migranți, IP ODA implementează Programul „PARE 1+2”, începând cu anul 2011. Programul are drept scop consolidarea oportunităților economice de valorificare a remitențelor, precum și facilitarea incluziunii migranților în dezvoltarea socio-economică a Republicii Moldova. Reieșind din necesitatea asigurării unei continuități în procesul de implementare a Programului dat, la data de 7 septembrie 2022, Guvernul a aprobat Programul într-o nouă redacție¹⁶. Astfel, începând cu această dată, prin intermediul Programului sunt oferite două forme de suport financiar:

- **Suport financiar nerambursabil (grant) de până la 250,0 de mii lei, în baza Regulii 1+1** – pentru lucrătorii migranți sau rudele de gradul I a acestora, beneficiare de remitențe care își propun să inițieze afaceri. Finanțarea din partea statului constituie până la 50% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de 50%;
- **Suport financiar nerambursabil (grant) de până la 500,0 de mii lei, în baza Regulii 1+2** - pentru afacerile în creștere, gestionate de beneficiari ai componentei II a Programului care au implementat cu succes proiectul investițional. Finanțarea din partea statului constituie până la 70% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de doar 30%.

Pe parcursul anului 2022, au fost aprobate spre finanțare **136 proiecte investiționale** în valoare de 86 270,0 mii lei investiții în economie, din care suma totală a granturilor aprobată este de **33 662,7 mii lei** (Tabelul 4). Din totalul proiectelor investiționale aprobate, 65 afaceri (53,3%) sunt create de lucrătorii migranți, care s-au întors de peste hotare, iar 57 afaceri (46,7%) sunt constituite de către rudele de gradul I ale migranților, 46 afaceri (34%) sunt inițiate/administrate de femei, iar 68 de companii (50%) de către tineri.

Analiza provenienței remitențelor relevă faptul, că beneficiarii Programului investesc remitențele provenite din munca desfășurată în circa 15 state. Cea mai mare pondere o dețin persoanele care investesc remitențele obținute în Italia, România, Marea Britanie și Germania.

Tabelul 4. Date statistice privind implementarea Programului de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+2” în anul 2022

Componenta	Proiecte investiționale depuse	Proiecte investiționale evaluate	Proiecte investiționale aprobate	Valoarea granturilor, mii lei
Componenta II „Finanțare nerambursabilă 1+1”	231	203	134	32 691,1
Componenta III „Finanțare nerambursabilă 1+2”	22	2	2	971,5
TOTAL	253	205	136	33 662,7

Sursa: Calcule IP ODA

1.4. Programe de granturi medii

Programele de granturi medii urmăresc dezvoltarea sustenabilă a afacerilor prin introducerea unor practici moderne ce țin de digitalizare, ecologizare și inovare a proceselor de producție. Pe parcursul anului 2022, IP ODA a implementat 3 Programe de granturi medii după cum urmează:

Programul de Ecologizare a IMM

În vederea susținerii afacerilor în procesul de adoptare a practicilor prietenoase mediului înconjurător, IP ODA implementează Programul de ecologizare a întreprinderilor mici și mijlocii, începând cu anul 2019.

¹⁶ Hotărârea Guvernului nr. 622/2022 cu privire la aprobarea Programului de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+2” https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135255&lang=ro

Programul are drept scop promovarea și dezvoltarea capacităților IMM pentru a adopta practici de ecologizare a proceselor de producere și prestare a serviciilor. Reieșind din necesitatea asigurării unei continuități în procesul de implementare a Programului dat, la data de 9 noiembrie 2022 Guvernul a aprobat Programul într-o nouă redacție¹⁷. Astfel, prin intermediul Programului se oferă o singură formă de suport financiar:

- **finanțare nerambursabilă (grant) de până la 500,0 de mii lei** - pentru implementarea acțiunilor de ecologizare a afacerilor. Finanțarea din partea statului constituie până la 70% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de doar 30%.

Pe parcursul anului 2022, au fost aprobate spre finanțare **51 proiecte investiționale** în valoare de 15 010,0 mii lei investiții în economie, din care suma totală a granturilor aprobate este de **7 907,4 mii lei** (Tabelul 5). Din totalul beneficiarilor de grant, 41% din companii sunt administrate de către femei, iar 22% de către tineri.

Tabelul 5. Date statistice privind implementarea Programului de ecologizare a IMM, anul 2022

Componenta	Proiecte investiționale depuse	Proiecte investiționale evaluate	Proiecte investiționale aprobate	Valoarea granturilor, mii lei
Componenta II „Finanțare nerambursabilă”	101	89	51	7 907,4
TOTAL	101	89	51	7 907,4

Sursa: Calcule IP ODA

În aceeași perioadă, cu suportul Proiectului EU4 Environment, 15 experți locali au urmat cursuri de instruire conform metodologiei *Eficientizarea produselor și Producerea mai pură*. Formarea experților în domeniu va contribui la consolidarea Rețelei de consultanți naționali.

Programul de transformare digitală a IMM

În vederea susținerii afacerilor în procesul de adoptare a tehnologiilor digitale, IP ODA implementează *Programul de transformare digitală a întreprinderilor mici și mijlocii*, începând cu anul 2022. Programul are drept scop recuperarea și creșterea capacității economice a afacerilor prin integrarea tehnologiilor digitale, crearea de noi modele de afaceri bazate pe creșterea conectivității și valorificarea potențialului inovativ. Reieșind din necesitatea eficientizării suportului acordat prin intermediul Programului dat, la data de 21 decembrie 2022, Guvernul a aprobat mai multe modificări¹⁸. Astfel, începând cu această dată, prin intermediul Programului este oferită o singură formă de suport financiar:

- **finanțare nerambursabilă (grant) de până la 500,0 de mii lei** - pentru acțiuni de transformare digitală a afacerii. Finanțarea din partea statului constituie până la 70% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de doar 30%.

Pe parcursul anului 2022, au fost aprobate spre finanțare **51 proiecte investiționale** în valoare de 21 280,0 mii lei investiții în economie, din care suma totală a granturilor aprobate este de **11 868,2 mii lei** (Tabelul 6). Din totalul proiectelor investiționale aprobate, 22 sunt administrate de către femei, 19 de către tineri, iar 18 companii își desfășoară activitatea în mediul rural.

¹⁷ Hotărârea Guvernului nr. 772/2022 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 592/2019 cu privire la aprobarea Programului de ecologizare a întreprinderilor mici și mijlocii, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134016&lang=ro

¹⁸ Hotărârea Guvernului nr. 910/2022 pentru modificarea unor hotărâri ale Guvernului (punctul 25) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134817&lang=ro

Tabelul 6. Date statistice privind implementarea Programului de transformare digitală a întreprinderilor mici și mijlocii în anul 2022

Componenta	Proiecte investiționale depuse	Proiecte investiționale evaluate	Proiecte investiționale aprobate	Valoarea granturilor, mii lei
Componenta II „Finanțare nerambursabilă”	157	100	51	11 868,2
TOTAL	157	100	51	11 868,2

Sursa: Calcule IP ODA

Pentru a asigura un mecanism de consultanță în identificarea necesităților de digitalizare, implementarea Programului este susținută de Proiectul Tehnologiile Viitorului, finanțat de USAID și Guvernul Suediei. Astfel, pentru identificare necesităților de digitalizare și elaborarea proiectului investițional, precum și acțiuni de mentorat pentru antreprenori, au fost identificate asociații ce oferă suport informațional gratuit: Alianța întreprinderilor mici și mijlocii (AIM), Asociația Companiilor de Creație din Moldova (COR), Asociația pentru Dezvoltarea Comunicațiilor Electronice și Tehnologiilor Inovaționale (ACETI), Clubul Ingineresc Micro Lab, ZIPHOUSE Fashion Hub, Asociația Patronală a Industriei Ușoare (APIUS).

Programul de susținere a Inovațiilor Digitale și Start-up-urilor Tehnologice

În vederea susținerii afacerilor inovatoare, IP ODA implementează *Programul de susținere a inovațiilor digitale și start-up-urilor tehnologice*, începând cu anul 2022. Programul are drept scop susținerea de proiecte investiționale inovatoare și a start-up-urilor tehnologice, în vederea stimulării cercetării și dezvoltării în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicațiilor, precum și sporirea inovării în domeniul producției industriale durabile și a tehnologiilor ecologice. Prin intermediul Programului se oferă o singură formă de suport financiar:

- **finanțare nerambursabilă (grant) de până la 500,0 de mii lei** - pentru dezvoltarea de proiecte investiționale inovatoare și a start-up-urilor. Finanțarea din partea statului constituie până la 80% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de doar 20%.

Primul apel de depunere a Formularului de aplicare la Program a fost desfășurat în perioada 06.10.2022 – 01.12.2022. Pe durata acestei perioade, au fost depuse **70 de proiecte investiționale** (Tabelul 7). La sfârșitul anului 2022, proiectele investiționale se aflau în proces de evaluare, iar urmare a Sesiunii de prezentare a ideilor de afaceri, în I trimestru al anului 2023 au fost identificate și finanțate 14 cele mai inovatoare și viabile idei de business.

Tabelul 7. Date statistice privind implementarea Programului de susținere a inovațiilor digitale și start-up-urilor tehnologice în anul 2022

Componenta	Proiecte investiționale depuse	Proiecte investiționale evaluate	Proiecte investiționale aprobate	Valoarea granturilor, mii lei
Componenta II „Finanțare nerambursabilă”	70	67	14	5 654,6
TOTAL	70	67	14	5 654,6

Sursa: Calcule IP ODA

În cadrul Programului, ca rezultat al parteneriatului dintre IP ODA și Proiectul Tehnologiile Viitorului, finanțat de USAID și Guvernul Suediei, potențialii aplicanți au beneficiat de suportul consultativ gratuit oferit de o serie de Acceleratoare (ex. Dreamups, XY Partners, YEP Moldova,), fiind asistați și în procesul de dezvoltare a planurilor de afaceri.

1.5. Programe de granturi mari

Programele de granturi mari urmăresc stimularea investițiilor private și creșterea competitivității companiilor naționale în vederea modernizării proceselor de producție și internaționalizării acestora. Pe parcursul anului 2022, IP ODA a implementat 2 Programe de granturi mari după cum urmează:

Programul de re tehnologizare și eficiență energetică a întreprinderilor mici și mijlocii

În vederea susținerii afacerilor în adoptarea măsurilor de îmbunătățire a proceselor de producție și a eficienței energetice, IP ODA implementează *Programul de re tehnologizare și eficiență energetică*, începând cu anul 2022. Programul are drept scop sporirea gradului de performanță a întreprinderilor mici și mijlocii, înlocuirea echipamentelor/utilajelor tehnice ineficiente cu soluții tehnologice moderne și optimizarea costurilor de producere, prin implementarea măsurilor de eficiență energetică. Prin intermediul Programului sunt oferite două forme de suport financiar:

- **Support financiar nerambursabil (grant) de până la 2 000,0 de mii lei** – pentru realizarea acțiunilor de tehnologizare și re tehnologizare a afacerii. Finanțarea din partea statului constituie până la 50% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de 50%;
- **Support financiar nerambursabil (grant) de până la 1 500,0 de mii lei** – pentru procurarea utilajului, echipamentului și a instalațiilor de valorificare a surselor de energie alternativă. Finanțarea din partea statului constituie până la 50% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de 50%.

Pe parcursul anului 2022, au fost aprobate spre finanțare **41 proiecte investiționale** în valoare de 83 100,0 mii lei investiții în economie, din care suma totală a granturilor aprobate este de **33 330,0 mii lei** (Tabelul 8). Din totalul companiilor susținute, 14 sunt administrate de către femei, 11 de către tineri, iar 15 companii desfășoară activitatea în mediul rural.

Tabelul 8. Date statistice privind implementarea Programului de re tehnologizare și eficiență energetică în anul 2022

Componenta	Proiecte investiționale depuse	Proiecte investiționale evaluate	Proiecte investiționale aprobate	Valoarea granturilor, mii lei
Componenta II „Finanțare nerambursabilă”	97	51	41	33 330,0
TOTAL	97	51	41	33 330,0

Sursa: Calcule IP ODA

Pentru facilitarea și identificarea corectă a măsurilor necesare de reducere a consumului de energie, aplicanții la Program beneficiază de suportul gratuit oferit de echipa AO Green City Lab Moldova, datorită parteneriatului extins dintre IP ODA și Proiectul Tehnologiile Viitorului, finanțat de USAID și Guvernul Suediei.

Programul de creștere a competitivității IMM și internaționalizare a acestora

În vederea susținerii afacerilor care intenționează să se extindă pe piața internațională, IP ODA implementează *Programul de creștere a competitivității întreprinderilor mici și mijlocii și internaționalizare a acestora*, începând cu anul 2020. Programul are drept scop contribuția la creșterea economică durabilă prin atragerea investițiilor, sporirea competitivității și a productivității IMM din Republica Moldova, precum și internaționalizarea acestora. Reieșind din necesitatea eficientizării suportului acordat prin intermediul Programului dat, pe parcursul anului 2022, Guvernul a aprobat mai

multe modificări ale Programului¹⁹. Astfel, prin intermediul Programului sunt oferite două forme de suport financiar:

- **Business Voucher de până la 100,0 de mii lei** – pentru servicii de dezvoltare a imaginii companiei, consultanță specializată, implementarea standardelor etc. Finanțarea din partea statului constituie până la 50% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de 50%;
- **Suport financiar nerambursabil (grant) de până la 2 000,0 de mii lei** – pentru antreprenorii care doresc să devină mai competitivi pe piața internă și/sau să se lanseze pe piețele internaționale. Finanțarea din partea statului constituie până la 50% din valoarea proiectului investițional cu o contribuție proprie de 50%.

Pe parcursul anului 2022, au fost aprobate spre finanțare **62 proiecte investiționale** în valoare de 98 746,0 mii lei investiții în economie, din care suma totală a granturilor aprobate este de **46 253,0 mii lei** (Tabelul 9). Din totalul companiilor beneficiare de grant, 43% sunt administrate de către femei, iar 23% de către tineri.

Tabelul 9. Date statistice privind implementarea Programului de creștere a competitivității IMM și internaționalizare a acestora în anul 2022

Componenta	Proiecte investiționale depuse	Proiecte investiționale evaluate	Proiecte investiționale aprobate	Valoarea granturilor, mii lei
Componenta II „Business voucher”	76	46	28	1 796,1
Componenta II „Finanțare nerambursabilă”	151	70	34	44 456,9
TOTAL	227	116	62	46 253,0

Sursa: Calcule IP ODA

La data de 07 iulie 2022, au fost semnate Acordul de Împrumut și Acordul de Finanțare dintre Banca Mondială și Guvernul Republicii Moldova, pentru susținerea în continuare a sectorului IMM. Conform prevederilor Acordurilor menționate, IP ODA prin intermediul Componentei de cofinanțare (MGF) va furniza granturi IMM eligibile pentru implementarea planurilor de dezvoltare a afacerilor axate pe competitivitatea exporturilor. Bugetul componentei constituie 5,0 mil. USD pentru perioada anilor 2023-2027.

¹⁹ Hotărârea Guvernului nr. 579/2022 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 439/2020 cu privire la aprobarea Programului de susținere a afacerilor cu potențial înalt de creștere și internaționalizare a acestora https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133008&lang=ro

Capitolul II. Facilitarea accesului la finanțare

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, prin intermediul IP ODA, susține accesul la resurse creditare din sectorul financiar printr-o serie de instrumente specifice. Acordarea de garanții la credite, a capitalului pe termen lung sau compensarea ratei dobânzii, sunt mecanisme ce ameliorează condițiile de creditare oferite antreprenorilor de instituțiile financiare, mai ales în perioade de instabilitate financiară accentuată. Pe parcursul anului 2022, condițiile de creditare s-au înăspriț semnificativ pe fondul unei inflații fără precedent în ultimii ani (34,6% în luna octombrie 2022) și a unei politici monetare rigide implementate de Banca Națională a Moldovei (BNM). La nivelul antreprenorilor, acestea s-au manifestat în special prin creșterea ratei dobânzii la credite, dar și prin reducerea apetitului la risc al băncilor urmare incertitudinilor generate de războiul din Ucraina.

În condițiile de incertitudine accentuată și reticenței instituțiilor financiare de a finanța economia reală, MDED și IP ODA au demonstrat o preocupare permanentă în vederea ameliorării accesului la resurse din sectorul bancar. Astfel, mecanismul existent de garantare a creditelor a fost setat conform situației de criză, prin eliminarea comisionului de garantare și extinderea plafonului maxim a garanției pentru toate produsele FGC. Mai mult ca atât, pe fondul crizei energetice, paleta de produse de garantare a fost completată cu *Produsul de garantare dedicat producătorilor eligibili de energie regenerabilă*, urmare unei cereri sporite de capital pentru construcția de parcuri generatoare de energie solară.

În același timp, impactul creșterii dobânzilor la credite și împrumuturi a fost atenuat prin lansarea în luna noiembrie 2022 a *Mecanismului de compensarea a dobânzilor la împrumuturile bancare și nebankare pentru creditele investiționale acordate în lei*. Acest instrument a redus din cheltuielile antreprenorilor cu deservirea datoriilor către bănci, organizațiile de creditare nebankare sau asociațiile de economii și împrumut. De asemenea, MDED și IP ODA au demarat crearea unui fond de creditare cu dobândă redusă - *Fondul pentru Antreprenariat și Creștere Economică a Moldovei* (FACEM), un instrument alternativ de finanțare a proiectelor investiționale de lungă durată. Primele produse FACEM urmează a fi lansate în anul 2023, acestea urmărind atât compensarea dobânzilor, cât și acordarea de capital pe termen lung prin intermediul instituțiilor financiare partenere.

2.1. Fondul de Garantare a Creditelor

IP ODA administrează singurul Fond de garantare a creditelor din Republica Moldova, misiunea căruia este de a partaja riscul pe care îl comportă antreprenorii mici și mijlocii în procesul de contractare a creditelor bancare. Pe parcursul anului 2022, FGC a emis garanții individuale la credite prin intermediul tuturor celor 11 bănci comerciale licențiate de BNM. Creșterea accelerată a inflației și respectiv a dobânzilor la credite au determinat ajustarea mecanismului de garantare. Astfel, prin decizia Consiliului IP ODA din data de 04.02.2022, a fost eliminat comisionul de garantare de 0,5% la toate produsele existente și a fost majorat plafonul de garantare până la 80% din valoarea creditelor acordate. Acest fapt a determinat menținerea, chiar și în condiții de criză profundă și maximă incertitudine, a unui portofoliu de credite garantate echivalent cu anul 2021.

Totodată, pe parcursul anului 2022 a fost aprobat în redacție nouă *Regulamentul cu privire la organizarea, funcționarea și utilizarea Fondului de garantare a creditelor pentru întreprinderile mici și mijlocii*²⁰. Aprobarea noului Regulament vine ca urmare a punerii în aplicare a modificărilor operate la Legea nr. 179/2016 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii²¹, care prevede pe lângă garanțiile individuale și

²⁰ Hotărârea Guvernului nr. 709/2022 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea, funcționarea și utilizarea Fondului de garantare a creditelor pentru întreprinderile mici și mijlocii, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134005&lang=ro

²¹ Legea nr. 179/2016 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137022&lang=ro

posibilitatea acordării de către IP ODA a *garanțiilor de portofoliu*. De asemenea, a fost inclusă și posibilitatea participării și organizațiilor de creditare nebancară drept instituții financiare partenere a FGC. Acest fapt urmează, de asemenea, a fi realizat în anul 2023 în baza unui produs expres dedicat, care va conține și criteriile specifice de eligibilitate față de aceste entități, cum ar fi cele de guvernanta, administrare a riscurilor, precum și nivelul de risc asumat.

2.1.1 Acordarea de garanții financiare individuale

La începutul anului 2022, soldul resurselor financiare a FGC a constituit **173,8 mil. lei**, iar în scopul capitalizării fondului și extinderii capacității de garantare, pe parcursul anului au fost alocate suplimentar de la bugetul de stat **15,0 mil. lei**. În perioada de referință, ca rezultat al survenirii cazurilor garantate în conformitate cu prevederile contractelor de colaborare semnate cu instituțiile financiare partenere, au fost executate 5 garanții financiare în valoare de 2,3 mil. lei. De cealaltă parte, urmare acțiunilor de recuperare a sumelor restante, au fost recuperate și rambursate către ODA mijloace financiare în sumă de 0,3 mil. lei.

În cele din urmă, la sfârșitul anului 2022, FGC se prezintă a fi relativ bine capitalizat în raport cu cererea de credite garantate, dar și în ceea ce privește expunerea la risc. Capitalizarea FGC constituie **186,8 mil. lei**, ceea ce, în baza unui multiplicator (levier) de 1x6, determină o capacitate maximă de garantare de circa **1 078,9 mil. lei**. Totodată, reieșind din valoarea garanțiilor active de **836,6 mil. lei**, capacitatea disponibilă de garantare constituie circa **242,3 mil. lei** (Tabelul 10).

Tabelul 10. Poziția financiară a Fondului de Garantare a Creditelor la finalul anului 2022, lei

Capitalizare	Capacitatea de garantare cu aplicarea levierului de 1x6	Valoarea garanțiilor active la 31.12.2022	Capacitatea disponibilă de garantare
186 838 869,0	1 078 981 020,0	836 663 595,0	242 317 425,0

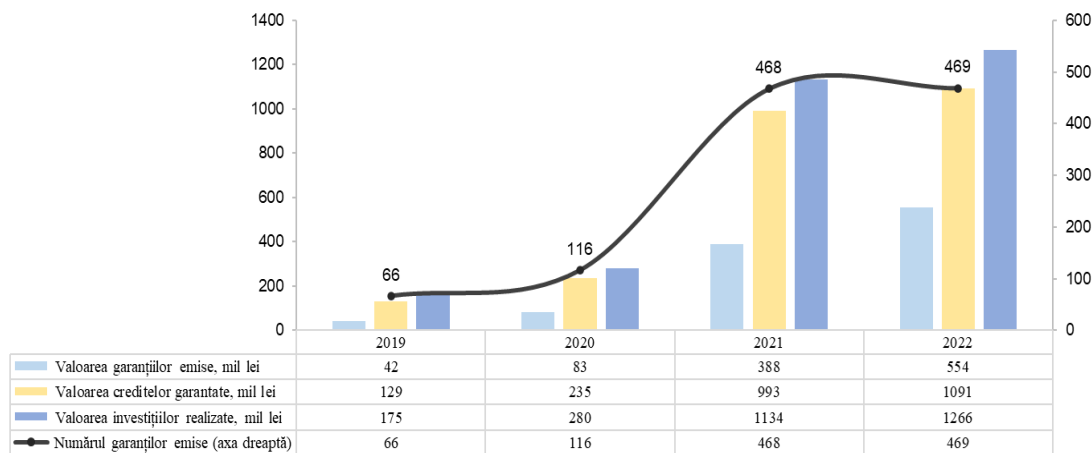
Sursa: Calcule IP ODA

Pe parcursul anului 2022, prin intermediul FGC au fost emise **469 garanții financiare individuale** în valoare de **554,3 mil. lei**. Acestea au garantat în proporție de 51% creditele acordate de instituțiile financiare partenere în valoare de **1 090,8 mil. lei** și au contribuit la generarea unor investiții directe în economie în valoare de **1 266,3 mil. lei**. Pe parcursul perioadei de referință au fost stinse 146 garanții financiare în valoare de 126,5 mil. lei, care garantau credite în valoare de 334,0 mil. lei. Dinamica garanțiilor emise de FGC în perioada 2019 – 2022 este prezentată în (Figura 4).

În același timp, la finalul anului 2022, FGC înregistrează un portofoliu de **845 garanții financiare active** în valoare totală de **836,6 mil. lei**, care au facilitat debursarea creditelor în valoare de **1 821,7 mil. lei** și demararea proiectelor investiționale în valoare de **2 101,37 mil. lei**.

Este de remarcat faptul că, într-o perioadă caracterizată de fluctuații economice semnificative și incertitudine sporită, au fost întreprinse măsuri pro-active pentru a asigura o selecție riguroasă a beneficiarilor garanțiilor și o evaluare atentă a riscurilor asociate. De asemenea, au fost implementate strategii eficiente de recuperare a creditelor restante, consolidând astfel reziliența portofoliului FGC în fața provocărilor economice. Drept rezultat, *rata de pierdere* pentru anul 2022, reieșind din soldul garanțiilor financiare active la finele perioadei de gestiune, raportate la valoarea efectivă a garanțiilor executate și nerecuperate, constituie doar **0,27%**, fapt ce evidențiază capacitatea FGC de a menține o rată de pierdere foarte mică, care este un indicator al calității portofoliului administrat și a abilității FGC de a gestiona riscurile într-un mediu incert și volatil.

Figura 4. Garanții financiare noi acordate în perioada 2019-2022

Sursa: Calcule IP ODA

Pe parcursul anului 2022, IP ODA a pus la dispoziția antreprenorilor și instituțiilor financiare 7 produse de garantare, care au fost solicitate de băncile partenere după necesitate, fiind acoperite practic toate sectoarele și nivelele de dezvoltare a IMM din Republica Moldova (Tabelul 11).

Tabelul 11. Produsele și condițiile de garantare pentru IMM

Condițiile de garantare a întreprinderilor	Debutante	Nou-create	Fondate de tineri sau femei		Active	Exportatoare	Producătoare de energie regenerabilă
			Nou-create	Active			
Cota maximă de garantare	80%	70%	70%			50%	70%
Suma maximă a garanției financiare, lei	500 000	700 000	1 000 000	5 000 000	5 000 000	7 000 000	5 000 000
Perioada maximă garantată	Capital circulant	36 luni					
	Investiții	Până la scadența contractului de credit					
Comision de garantare	Comision standard 0,5% anual din soldul garanției						

Sursa: IP ODA

Analiza portofoliului de garantare din perspectiva repartizării pe tipuri de companii indică, că 59% din valoarea garanțiilor emise pe parcursul anului au fost acordate întreprinderilor active, respectiv cele care activează pe piață mai mult de 12 luni. Totodată, din perspectiva impactului garanțiilor emise pe parcursul anului 2022 asupra dezvoltării întreprinderilor beneficiare, fiecare leu acordat sub formă de garanție a permis contractarea creditelor în valoare de 1,97 lei și efectuarea investițiilor în economie în valoare de circa 2,3 lei. Ponderea produselor de garantare aferente portofoliului de garanții emise de FGC pe parcursul anului, este reflectată în (Tabelul 12).

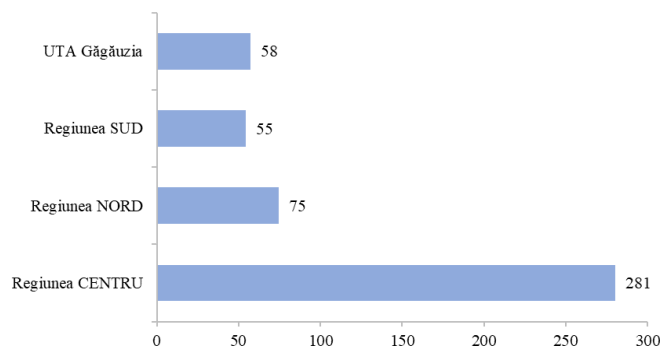
Tabelul 12. Ponderea produselor FGC în portofoliul de garanții acordate pe parcursul anului 2022

Produse	Numărul de garanții	Valoarea garanțiilor, lei	Valoarea Creditelor, lei	Valoarea Investițiilor, lei	Ponderea, %
Nou create	30	10 890 031,6	30 783 178,9	48 654 501,5	1,96%
Tineri antreprenori	71	53 390 304,0	111 174 420,3	139 244 956,3	9,63%
Femei antreprenoare	79	97 612 369,5	163 779 010,6	188 945 702,5	17,61%
Active	262	326 654 519,1	654 944 671,98	729 216 310,0	58,94%
Exportatoare	25	63 711 062,0	125 205 508,3	151 692 119,6	11,49%
Anticriză	2	2 000 000,0	4 928 368,00	4 935 820,0	0,36%
TOTAL	469	554 258 286,1	1 090 815 158,09	1 262 689 409,8	100%

Sursa: Calcule IP ODA

După distribuția geografică, 59,9% dintre solicitările de garantare aprobate aferente anului 2022, provin din regiunea centrală a Republicii Moldova. Pe parcursul anului, au fost emise garanții financiare pentru toate regiunile administrativ-teritoriale ale zonei centrale. Totodată, 35,8% din totalul garanțiilor financiare emise pe parcursul anului, au fost în favoarea companiilor ce activează în mun. Chișinău (Figura 5).

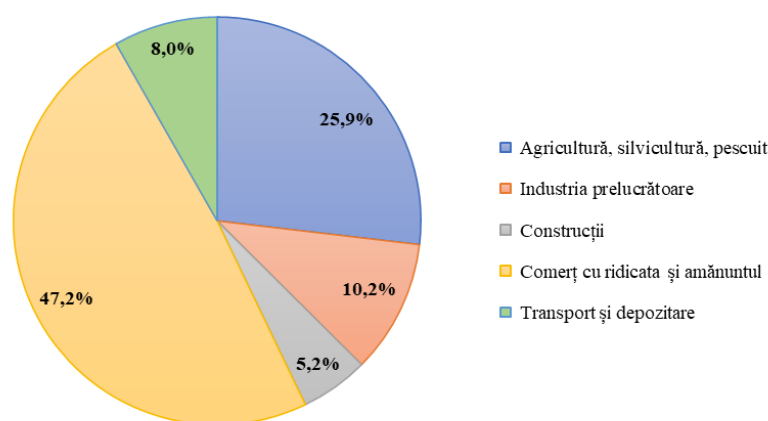
Figura 5. Numărul garanțiilor financiare în profil regional

Sursa: Calcule IP ODA

Din perspectiva sectoarelor economice, cele mai multe garanții au fost emise pentru credite acordate comerțului (168 garanții), urmat de sectorul agricol (165 garanții), industria prelucrătoare (43 garanții), transport și depozitare (41 garanții) și construcții (31 garanții). Totodată, cea mai mare pondere din valoarea garanțiilor emise de asemenea, o reprezintă sectorul comerțului cu 47,2% din valoarea totală a garanțiilor emise sau 261,4 mil. lei, urmat de sectorul agricol cu o pondere de 25,9% sau 143,7 mil. lei. Subsecvent, industriei prelucrătoare îi revine o pondere de 10,1% sau 56,0 mil. lei din valoarea garanțiilor emise, în timp ce sectorului transport și depozitare 8,0% sau 44,2 mil. lei (Figura 6).

Figura 6. Distribuția garanțiilor emise pe sectoare ale economiei naționale

Sursa: Calcule IP ODA

2.1.2 Produsul de garantare destinat producătorilor eligibili de energie regenerabilă

În contextul crizei energetice tot mai acute, în anul 2022 Guvernul a majorat cota maximă de capacitate pentru instalațiile de generare a energiei electrice din instalațiile solare (panouri fotovoltaice) de la 70MW la 120MW, fiind modificată Hotărârea Guvernului nr. 401/2021²² privind aprobarea limitelor de capacitate, a cotelor maxime și a categoriilor de capacitate în domeniul energiei electrice din surse regenerabile. Prin

²² Hotărârea Guvernului nr. 401/2021 cu privire la aprobarea limitelor de capacitate, a cotelor maxime și a categoriilor de capacitate în domeniul energiei electrice din surse regenerabile valabile până la data de 31 decembrie 2025, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135942&lang=ro#

urmare, mai multe companii autohtone, inclusiv companiile nou create, s-au orientat spre producerea energiei electrice din surse regenerabile obținând „statut de producător eligibil” de la Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE).

În scopul susținerii IMM care intenționează să investească în centrale electrice pentru producerea energiei din surse regenerabile, prin decizia Consiliului IP ODA din 10.11.2022 a fost aprobat un nou „*Produs de garantare dedicat producătorilor eligibili de energie regenerabilă*”. Printre principalele condiții de garantare, Produsul prevede:

- Este destinat companiilor nou create și existente care au obținut statutul de producător eligibil în conformitate cu prevederile Hotărârii ANRE nr. 251/2019 cu privire la aprobarea Regulamentului privind confirmarea statutului de producător eligibil;
- Suma maximă a garanției constituie 5 000 000 lei;
- Cota maximă de garantare constituie 70% din suma creditului solicitat;
- Termenul de acțiune a produsului – **31.12.2023**, în limita capacității de garantare disponibile.

Ținând cont de faptul, că produsul a fost lansat spre sfârșit de an, primele garanții destinate producătorilor eligibili de energie regenerabilă au fost emise începând cu anul 2023, până la mijloc de an fiind emise 12 garanții în valoare de 37,0 mil. lei, care au susținut construcția unor parcuri fotovoltaice cu o capacitate instalată de circa 8,2 MW/h.

2.1.3 Implementarea mecanismului de emiterie a garanțiilor financiare de portofoliu

Prin Hotărârea Guvernului nr. 709/2022²³ a fost aprobat în redacție nouă *Regulamentul cu privire la organizarea, funcționarea și utilizarea Fondului de garantare a creditelor pentru întreprinderile mici și mijlocii*, care prevede posibilitatea acordării de către IP ODA a garanțiilor de portofoliu.

IP ODA în colaborare MDED și Ministerul Finanțelor a negociat cu Banca Mondială o finanțare în valoare de **13,8 mil. EUR** pentru capitalizarea FGC și lansarea mecanismului de emiterie a garanțiilor financiare de portofoliu, prima tranșă în valoare de **9,5 mil. EUR** urmând a fi debursată în prima jumătate a anului 2023. Din cele 5 condiții de debursare a primei tranșe, până la finele anului 2022 au fost îndeplinite 3 condiții (Tabelul 13). Totodată, lansarea efectivă a produsului „*garanții de portofoliu*” urmează a fi realizată pe parcursul anului 2023.

Tabelul 13. Statutul realizării condițiilor de debursare

	Condiții de debursare	Statutul condiției	Notă privind executarea
1.	Promovarea modificărilor la Hotărârea Guvernului 828/2018 privind aprobarea Regulamentului FGC	Realizată	Regulamentul a fost aprobat în redacție nouă prin HG 709/2022
2.	Semnarea unui acord subsidiar dintre IP ODA și Ministerul Finanțelor	În proces de realizare	Acordul a fost agreat cu BM și MF Urmează semnarea
3.	Elaborarea și aprobarea Manualului Operațional privind garanțiile de portofoliu care conține Contractul de colaborare	În proces de realizare	Manualul a fost aprobat de către BM fără obiecții Contractul de colaborare se află la revizuirea juriștilor BM
4.	Recepționarea a minim 2 cereri de intenție de la băncile comerciale	Realizată	5 cereri de intenție recepționate
5.	Deschiderea unui cont trezorerial separat pentru capitalizarea FGC din contul BM	Realizată	-

Sursa: IP ODA

²³ Hotărârea Guvernului nr. 709/2022 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea, funcționarea și utilizarea Fondului de garantare a creditelor pentru întreprinderile mici și mijlocii, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134005&lang=ro

2.2. Mecanismul de compensare a dobânzilor la credite

Prin Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale nr. 44 din 25 octombrie 2022²⁴, IP ODA a fost împuternicită să utilizeze mijloacele financiare în sumă de 200,0 mil. lei alocate conform Legii bugetului de stat pentru anul 2022 nr. 205/2021²⁵ pentru compensarea dobânzilor achitate, aferente perioadei 1 august – 31 decembrie 2022, la creditele bancare și/sau nebankare investiționale, contractate de întreprinderile mici și mijlocii în valută națională, care erau active la data de 1 august 2022. Scopul mecanismului este de a susține IMM care au contractat credite investiționale de la instituțiile financiare, în contextul înăsprii politicii monetare și creșterii accelerate a ratei dobânzilor la creditele acordate în lei.

În perioada 22.11.2022 – 28.02.2023 au fost depuse un număr de **1 347 cereri de compensare**, toate fiind verificate din punct de vedere al conformității până la data de 24.03.2023.

În rezultatul examinării cererilor de compensare, a fost acordat statutul de „Beneficiar” pentru 1 004 cereri eligibile, ceea ce reprezintă 75% din totalul cererilor depuse (*Tabelul 14*). Totodată, cererile eligibile corespund unui număr de 807 agenți economici unici.

Tabelul 14. Rezultatele mecanismului de compensare a dobânzilor la creditele bancare și/sau nebankare investiționale

Luna	Cereri examinate	Cereri eligibile	Pondere cererilor eligibile, %	Suma compensațiilor calculate, lei	Suma compensațiilor achitate, lei
Decembrie 2022	84	46	55%	778 687,1	
Ianuarie 2023	231	129	56%	2 161 184,4	778 687,1
Februarie 2023	513	389	76%	5 893 705,7	2 161 184,4
Martie 2023	519	440	85%	5 298 804,4	5 893 705,7
Aprilie 2023					5 298 804,4
Total	1 347	1 004	75%	14 132 381,6	14 132 381,6
Cheltuieli administrative aprobate de Consiliul IP ODA					200 000,0
Total cheltuieli de implementare					14 332 381,6

Sursa: Raportul privind compensarea dobânzilor la creditele bancare și/sau nebankare contractate de întreprinderile mici și mijlocii aferente perioadei 1 august – 31 decembrie 2022²⁶

2.3. Fondul pentru antreprenariat și creștere economică a Moldovei

Fondul pentru antreprenariat și creșterea economică a Moldovei (FACEM) a fost creat prin Legea nr. 320 din 24.11.2022 pentru modificarea Legii nr. 179/2016 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii.

Totodată, FACEM a fost instituționalizat în cadrul IP ODA cu statut de subdiviziune internă, fără personalitate juridică odată cu aprobarea structurii organizatorice²⁷. FACEM are drept scop oferirea accesului întreprinderilor mici și mijlocii la finanțare accesibilă prin intermediul băncilor și organizațiilor de creditare nebankară eligibile. Conform legii, FACEM este finanțat din alocațiile de la bugetul de stat,

²⁴ Dispoziția Comisie pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 44 din 25 octombrie 2022, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitie_cse_nr_44_din_25.10.22.pdf

²⁵ Legea bugetului de stat pentru anul 2022 nr. 205/2021, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133331&lang=ro

²⁶ Raportul privind compensarea dobânzilor la creditele bancare și/sau nebankare contractate de întreprinderile mici și mijlocii aferente perioadei 1 august – 31 decembrie 2022, https://www.oda.md/files/rapoarte/2023/Raport%20compensarea%20ratei%20dob%20C3%A2nzii_ODA.pdf

²⁷ Anexa nr. 2, la Hotărârea Guvernului nr. 487/2022 cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135927&lang=ro#

mijloacele financiare alocate de către partenerii de dezvoltare și/sau donatori (credite/împrumuturi, asistență financiară și tehnică, granturi).

În acest sens, la sfârșitul anului 2022 pentru capitalizarea FACEM de la Bugetul de Stat au fost alocate resurse financiare în sumă de 70,0 mil. lei. De asemenea, pe parcursul anului, MDED și IP ODA au demarat discuții cu mai mulți parteneri pentru capitalizarea suplimentară a FACEM în vederea atingerii obiectivelor acestuia de a susține un portofoliu de credite de cel puțin 1,0 mld. lei. Astfel, au fost lansate discuții cu Banca Germană de Dezvoltare KfW și Banca Poloneză de Dezvoltare BGK în vederea atragerii de resurse. Drept rezultat, au fost înaintate o serie de condiții privind guvernanta și managementul financiar al FACEM pentru atragerea de capital, condiții ce urmează a fi realizate de IP ODA pe parcursul anului 2023. De asemenea, Regulamentul de funcționare a FACEM, precum și mai multe produse din cadrul acestuia urmează a fi dezvoltate și aprobate pe parcursul anului 2023.

Capitolul III. Dezvoltarea competențelor și culturii antreprenoriale

Promovarea culturii antreprenoriale la general, și dezvoltarea competențelor antreprenoriale, în particular, reprezintă direcții prioritare ale politicilor promovate de Guvern. Aceste politici sunt transpuse prin diverse programe și inițiative de sporire a educației și culturii antreprenoriale, dezvoltarea funcțiilor de mentorat și ghidare în afaceri, crearea de cunoștințe și formarea de competențe necesare ecologizării, digitalizării afacerilor și promovării internaționalizării IMM pe piețele externe.

IP ODA este organizația care are misiunea de a susține și dezvolta mediul antreprenorial autohton, inclusiv prin promovarea culturii antreprenoriale, acordarea asistenței financiare și tehnice, facilitarea accesului la finanțare pentru afaceri, precum și asigurarea infrastructurii de suport. Statutul IP ODA și Legea nr. 179/2016 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii (articolele 16-18), menționează faptul că sporirea culturii antreprenoriale se realizează prin:

- educația antreprenorială, orientată spre dezvoltarea spiritului antreprenorial, care este o competență fundamentală pentru învățare pe tot parcursul vieții și este obligatorie pentru includere în programele de studii și de formare profesională la toate nivelurile;
- formarea profesională continuă orientată spre actualizarea cunoștințelor sau obținerea de noi cunoștințe necesare IMM pentru asimilarea inovațiilor, implementarea de noi tehnologii și standarde, fabricarea și promovarea producției orientate spre export, creșterea productivității și eficienței.

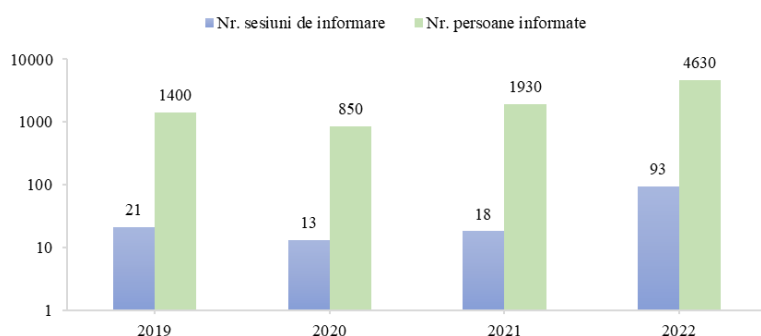
3.1. Informarea privind Programele ODA

Informarea permanentă privind Programele de suport în afaceri oferite de către IP ODA reprezentanților sectorului IMM, constituie un obiectiv indispensabil pentru dezvoltarea competențelor și culturii antreprenoriale. Serviciile de informare destinate antreprenorilor și potențialilor antreprenori presupun următoarea tipologie:

- oferirea informațiilor cu caracter general referitoare la activitatea IP ODA;
- informarea privind Programele de suport pentru IMM implementate de către IP ODA;
- informarea privind criteriile de eligibilitate și condițiile de aplicare la programele antreprenoriale gestionate de către IP ODA;
- informarea privind oportunitățile existente de suport în afaceri disponibile sectorului IMM.

Pe parcursul anului 2022, IP ODA a organizat/participat la **93 sesiuni de informare** privind instrumentele de suport în afaceri destinate IMM, în cadrul cărora au fost informate circa **4 630 de persoane** (Figura 7).

Figura 7. Numărului de sesiuni de informare și persoane informate în perioada 2019-2022

Sursa: Calcule IP ODA

Din numărul total de sesiuni de informare, **15%** au fost organizate în mun. Chișinău, iar **85%** au fost realizate în raioane, în colaborare cu administrațiile locale în cadrul unor evenimente destinate mediului de afaceri. Astfel, cele 93 sesiuni de informare privind instrumentele de suport în afaceri destinate IMM au fost realizate de către IP ODA, după cum urmează:

- **70** sesiuni de informare realizate în teritoriu, în cadrul APL de nivelul II în colaborare cu Consiliile raionale și alte instituții/servicii desconcentrate în teritoriu (subdiviziunile Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, Oficiile teritoriale ale Cancelariei de Stat, filialele AIPA, filialele Camerei de Comerț și Industrie etc);
- **14** sesiuni de informare realizate în cadrul evenimentelor de afaceri în cadrul cărora IP ODA a fost partener sau instituție invitată;
- **5** evenimente de afaceri la care IP ODA a participat cu stand informativ (proiecte, conferințe, seminare, expoziții, forumuri);
- **4** sesiuni de informare realizate pentru managerii și consultanții Incubatoarelor de Afaceri.

3.2. Consultarea primară a antreprenorilor

IP ODA susține mediul de afaceri și acordă servicii de consultanță și asistență prin intermediul Serviciului de informare și consultare (Centrul de Consultanță în Afaceri), iar consultațiile oferite acoperă necesitățile antreprenorilor la diverse etape de desfășurare a afacerii. În scopul realizării obiectivelor de consolidare și eficientizare a activității IP ODA, urmare a reformei, *Serviciul de informare și consultare* reprezintă o subdiviziune structurală din cadrul Direcției operațiuni al IP ODA, care activează în scopul dezvoltării spiritului antreprenorial și facilitării accesului reprezentanților business-ului mic și mijlociu la programele de suport în afaceri, prin oferirea de asistență informativă și consultativă individualizată, în regim permanent, referitor la oportunitățile de suport disponibile.

Antreprenorii și potențialii antreprenori beneficiază de servicii de consultanță în afaceri la cele trei etape de dezvoltare:

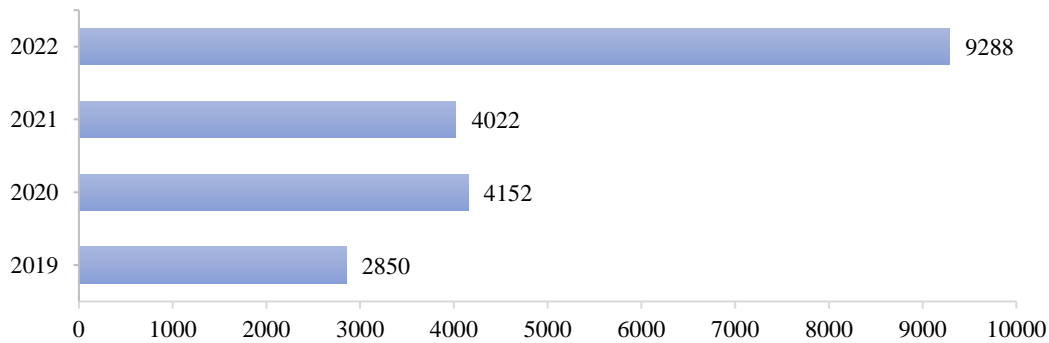
- i. inițierea și lansarea unei afaceri;
- ii. dezvoltarea, îmbunătățirea modelului de afaceri și a proceselor interne;
- iii. internaționalizarea și facilitarea integrării companiilor locale în lanțurile valorice regionale și globale.

Prioritatea de bază a Centrului de Consultanță este *sporirea accesului antreprenorilor și potențialilor antreprenori la servicii eficiente de consultanță și asistență în afaceri.*

Serviciile acordate de către Centrul de Consultanță în Afaceri din cadrul IP ODA sunt:

- prestarea serviciilor de consultanță primară specializată pentru antreprenorii debutanți sau persoanele fizice care doresc să se lanseze în afaceri;
- acordarea consultațiilor primare individualizate cu privire la posibilitățile de finanțare a unui proiect investițional;
- acordarea asistenței consultative privind mecanismul de aplicare la programele de suport în afaceri implementate de către IP ODA;
- ghidarea în accesarea instrumentelor existente de suport în afaceri disponibile sectorului IMM.

Pe parcursul anului 2022, Serviciului de informare și consultare al IP ODA a acordat **9 288 consultații individualizate** (consultații telefonice, în format fizic la sediul organizației sau în formă scrisă prin e-mail, scrisori chatbox pe site), fiind înregistrată o creștere de **130%** față de serviciile de consultanță în afaceri oferite în anul precedent (*Figura 8*).

Figura 8. Evoluția numărului consultațiilor oferite în perioada 2019-2022

Sursa: Calcule IP ODA

3.3. Instruirea potențialilor beneficiari

Instruirea managerilor și a angajaților IMM, precum și a persoanelor care intenționează să se lanseze în afaceri este una din atribuțiile IP ODA prin care organizația urmărește susținerea dezvoltării antreprenoriatului. Pe parcursul anului 2022 au fost realizate instruirii, pentru persoanele fizice, care intenționează să inițieze o afacere prin intermediul Programelor dedicate debutanților („START pentru TINERI”, „PARE 1+2”, „Femei în afaceri”), precum și pentru antreprenorii care au o afacere și tind spre îmbunătățirea continuă a abilităților antreprenoriale aplicând la Programul „Gestiunea Eficientă a Afacerii”.

Pentru realizarea activității de instruire antreprenorială în anul 2022 au fost contractate servicii de instruire în valoare de circa 1,5 mil. lei, ceea ce a permis instruirea a **2 453 de persoane**, în cadrul următoarelor cursuri/module de instruire:

- **31 de sesiuni de instruire** în cadrul modulelor cuprinse în programul „GEA - Gestiunea Eficientă a Afacerii” (1 204 persoane);
- **16 iterații ale cursului de instruire** „Inițierea și lansarea afacerii” în cadrul programului „START pentru TINERI” (629 tineri), „Femei în afaceri” (279 femei) și „PARE 1+2” (208 migranți sau rudele de gradul I ale acestora);
- **4 sesiuni de instruire** în cadrul programului de „Ecologizare a IMM” (133 persoane).

Din totalul persoanelor instruite, **1 633** au fost femei și **820** bărbați, iar vârstă medie a participanților a fost de 34 de ani (Tabelul 15).

Tabelul 15. Distribuția gender a participanților la programele de instruire

	Programele ODA				
	START pentru TINERI	Femei în afaceri	PARE 1+2	ECO IMM	GEA
Femei	285	279	87	57	925
Bărbați	344	0	121	76	279
Vârsta medie	28 ani	34 ani	39 ani	34 ani	33 ani

Sursa: Calcule IP ODA

În vederea asigurării accesului la serviciile de instruire a antreprenorilor de pe întreg teritoriu al Republicii Moldova, toate instruirile s-au realizat în format online. Chiar și așa, cele mai multe persoane instruite provin din municipiul Chișinău (44,9%), raionul Ialoveni (4,5%), raionul Orhei (3,5%) și raionul Anenii

Noi (3,4%), iar cea mai mică rată de participare se atestă pentru raioanele: Ocnița, Taraclia și Dondușeni (0,2% fiecare) (Tabelul 23).

Urmare multiplele crize ce au impus antreprenorii să-și adapteze modelele de afaceri la noul context, a fost ajustat conținutul programului de formare continuă și a fost suplinită oferta de module de instruire conform solicitărilor recepționate de la antreprenori. Astfel, beneficiarilor Programului Gestiunea Eficientă a Afacerii le-au fost propuse spre instruire 13 module, fiind repartizate pe nivele de cunoștințe „începător” și „avansat” (Tabelul 16).

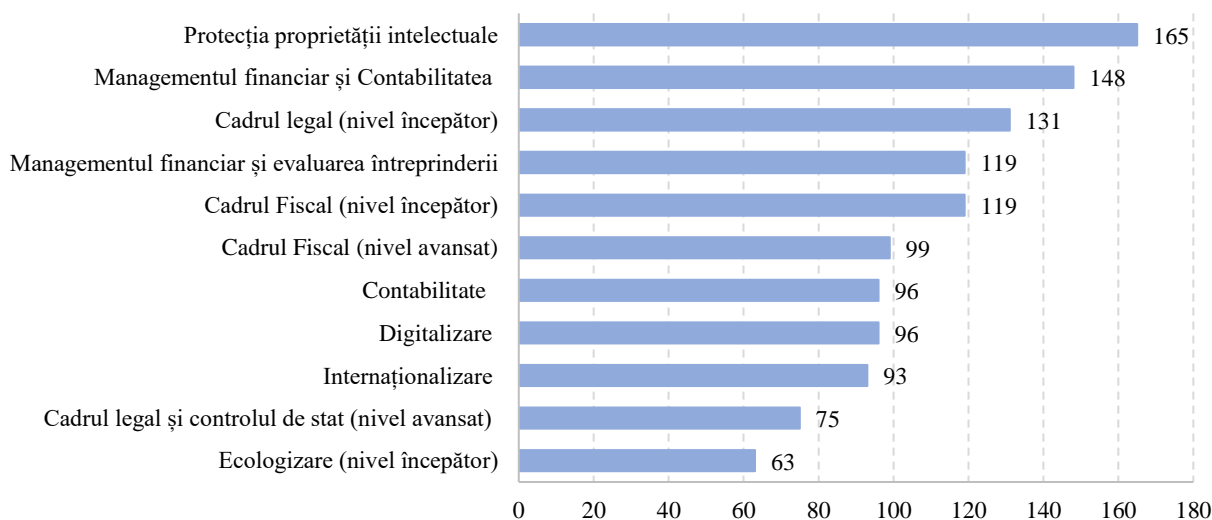
Tabelul 16. Modulele de instruire propuse antreprenorilor pe parcursul anului 2022

Nr.	Nivel începător	Nr.	Nivel avansat
1.	Cadrul legal pentru IMM	7.	Cadru legal și controlul de stat
2.	Managementul financiar și contabilitatea pentru IMM	8.	Managementul financiar și evaluarea întreprinderii
3.	Cadrul Fiscal pentru IMM	9.	Cadrul Fiscal
4.	Digitalizare a IMM	10.	Contabilitate
5.	Ecologizare a IMM	11.	Digitalizare
6.	Protecția proprietății intelectuale pentru IMM	12.	Ecologizare
		13.	Internaționalizare

Sursa: Calculele IP ODA

Din totalul persoanelor instruite în cadrul programului de formare continuă „GEA”, cei mai mulți și-au exprimat interesul pentru astfel de subiecte precum: protecția proprietății intelectuale, managementul financiar și contabilitatea și cadrul legal (Figura 9). Aceasta se explică prin faptul că antreprenorii care inițiază o afacere, au nevoie de suport privind aspectele legale aferente activității antreprenoriale, de o educație financiară pentru manageri (care de multe ori nu au studii contabile) și vor să cunoască cum să-și protejeze afacerea de concurența nelocală.

Figura 9. Distribuția persoanelor instruite pe tematica modulelor de formare

Sursa: Calculele IP ODA

La finalul anului 2022, secția Formare Antreprenorială a realizat o analiză pentru identificarea necesităților de instruire a antreprenorilor precum și a angajaților din cadrul întreprinderilor. Aceasta a contribuit la elaborarea unui nou program de educație antreprenorială, care este proiectat pe baza metodologiei „Start and Improve your Business”, elaborat de Organizația Internațională a Muncii și se bazează pe tehnici de învățare moderne, participativă.

Totodată, acest studiu a permis formularea următoarelor concluzii:

- Antreprenorii apreciază instruirile organizate de IP ODA;
- Antreprenorii își doresc instruirii unde se aplică metoda participativă: astfel ca participanții la instruirii să poată să-și identifice problemele cu care se confruntă, să găsească soluții prin activitățile individuale și de grup și să existe posibilitatea oferirii serviciilor de mentorat din partea formatorilor;
- Participanții sunt deschiși pentru diverse tipuri de instruirii online, mixte dar de asemenea au înaintat propuneri vizavi de elaborarea unei platforme de instruire la distanță, care le va permite studierea conform posibilităților participanților la curs. Platforma, care să ofere tuturor posibilitatea să se instruiască de la inițierea în afaceri până la cei care sunt la etapa de extindere și internaționalizare a afacerii;
- Deținerea unei baze de date a formatorilor care au o expertiză vastă precum și o apreciere la nivel național. Formarea și implicarea experților începători numai după o instruire adaptată necesităților mediului antreprenorial;
- Oferirea unui calendar al instruirilor pe pagina organizației, care să permită publicului larg să își programeze din timp training-urile și activitățile cotidiene.

Capitolul IV. Alte mecanisme de suport

Infrastructura de suport în afaceri constituie un element esențial al ecosistemului antreprenorial, iar extinderea acesteia sporește șansa de creștere și durata de supraviețuire a companiilor. Astfel, pe parcursul anului 2022, IP ODA a gestionat mai multe mecanisme/instrumente de sprijin antreprenorial în vederea asigurării infrastructurii de suport, necesară incubării și promovării ideilor de afaceri și dezvoltării activității economice în regiunile țării.

Un asemenea instrument gestionat de IP ODA este *Programul de stimulare a participării agenților economici la târguri și expoziții*. Lansat în anul 2012, Programul are drept scop rambursarea parțială a cheltuielilor de participare a agenților economici în cadrul expozițiilor/târgurilor la nivel național, regional și internațional. De la lansarea acestui Program, peste 1 000 de agenți economici au beneficiat de subvenționarea cheltuielilor în suma totală de circa 3,0 mil. lei.

Un alt mecanism de suport din gestiunea IP ODA este *Instrumentul de susținere și dezvoltare a Rețelei Incubatoarelor de Afaceri (RIAM)*, prin care este susținută financiar activitatea celor 11 Incubatoare de Afaceri (în continuare IA) în procesul de fortificare a potențialului instituțional și îmbunătățirea calității serviciilor prestate de acestea. Incubatoarele de Afaceri au misiunea de a dezvolta IMM din regiunile țării prin asigurarea accesului la cunoștințe de calitate, necesare în inițierea, administrarea și dezvoltarea afacerilor, dar și spațiu de desfășurare a afacerilor.

Totodată, prin intermediul *Programului-pilot de creare a platformelor industriale multifuncționale*, lansat în anul 2020, IP ODA urmărește dezvoltarea regională prin sporirea accesului la infrastructura industrială și oferirea spațiului pentru activități de producere și procesare a materiei prime.

Tot în gestiunea IP ODA este și Programul de stat „Prima Casă”, prin care se urmărește facilitarea accesului persoanelor fizice la procurarea unei locuințe prin contractarea de credite ipotecare garantate parțial de stat.

4.1. Programul de promovare a agenților economici la târguri și expoziții

Târgurile și expozițiile constituie o platformă importantă care oferă antreprenorilor din sectorul IMM oportunitatea de prospectare a pieței, promovare a imaginii companiei și de identificare a potențialilor parteneri de afaceri. Pe parcursul anului 2022, *Programul de stimulare a participării agenților economici la târguri și expoziții* a trecut printr-un proces de eficientizare și îmbunătățire, fiind aprobat în cadrul ședinței Consiliului IP ODA din data de 03.10.2022 un nou Regulament de implementare²⁸ a acestuia. Astfel, noul Regulament prevede majorarea plafonului de subvenționare a taxei de înregistrare la târguri și expoziții, precum și a celui de închiriere a spațiului expozițional, după cum urmează:

- **100% din costul taxei de înregistrare la expoziție/târg, dar nu mai mult de 3 000 lei;**
- **50% din costul arendei spațiului expozițional contractat, dar nu mai mult de 5 000 de lei.**

Astfel, suma maximă a compensării transferată unui solicitant per expoziție poate constitui 8 000 lei în cazul expozițiilor organizate fizic, sau 2 000 lei pentru expozițiile virtuale.

Pe parcursul anului 2022, prin intermediul Programului au fost subvenționate **86 de întreprinderi** care au participat la **8 expoziții naționale** (inclusiv expoziții naționale organizate peste hotarele țării), suma totală a subvențiilor constituind **415 928,4 lei** (Tabelul 17). Sumele subvenționate au variat de la 40% la 60% din costurile suportate de antreprenori, în dependență de expoziția la care aceștia au participat.

²⁸ Regulamentul Programului de promovare a participării agenților economici la târguri și expoziții, <https://www.oda.md/ro/suport-antreprenorial/subventionare-expo>

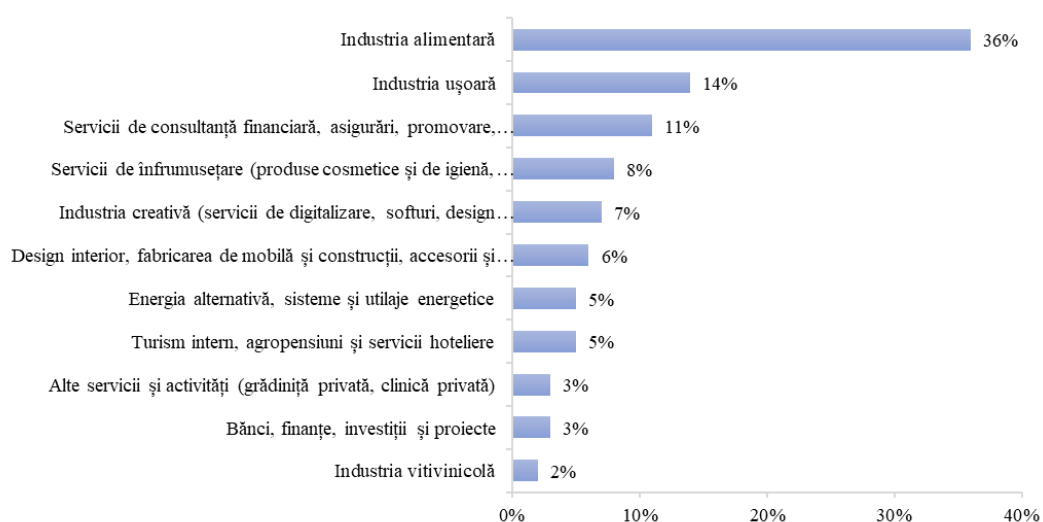
Tabelul 17. Valoarea subvențiilor acordate agenților economici

Denumirea expoziției	Numărul agenților economici subvenționați	Suma totală a subvențiilor acordate, mii lei
Târgul de florii	1	2,2
KID'S EXPO	1	0,9
Târgul școlar "SCHOOL FAIR 2022"	4	8,6
Moldova Fashion Days	5	30,0
"Republica Moldova Prezintă" la Baia Mare	2	6,4
"Moldagroteh" și "Farmer"	4	26,1
"Republica Moldova Prezintă" la Iași	17	76,1
ANTREPRENOR EXPO 2022	52	265,4
TOTAL	86	415,9

Sursa: Calcule IP ODA

În perioada 17-19 noiembrie 2022, IP ODA în colaborare cu CIE „MOLDEXPO” S.A. a organizat prima ediție a expoziției „Antreprenor Expo”. Acest eveniment a avut drept obiectiv oferirea de oportunități companiilor autohtone în ceea ce privește promovarea produselor și serviciilor, dar și posibilitatea de a cunoaște mai bine concurenții, cerințele pieței, tendințele din sectoarele de activitate și să stabilească noi parteneriate pentru a-și crește vânzările.

În vederea atingerii obiectivelor, expoziția a fost însoțită de un amplu program de afaceri, în cadrul căruia atât antreprenorii, cât și participanții la expoziție au avut ocazia să cunoască mai bine Programele de suport în afaceri oferite de IP ODA. Pe parcursul a 3 zile de activitate, evenimentul a fost vizitat de circa 2 800 de vizitatori. Totodată, expoziția a întrunit peste 70 de IMM autohtone din diverse ramuri, care și-au prezentat produsele și serviciile pe o suprafață expozițională de 834 m.p. Profilurile de activitate a participanților au fost preponderent din domeniul industriei alimentare, industria textilă și cea a serviciilor de consultanță (Figura 10).

Figura 10. Domeniul de activitate al participanților la expoziția „Antreprenor Expo”

Sursa: Calcule IP ODA

În urma chestionării participanților la expoziție s-a constatat că: 84% din participanți și-au atins obiectivele, 71% din expozanți sunt satisfăcuți de calitatea vizitatorilor și 59% au confirmat participarea pentru ediția din anul 2023.

4.2. Rețeaua incubatoarelor de afaceri

Una dintre prioritățile Guvernului este dezvoltarea continuă a infrastructurii de suport în afaceri, îndeosebi în localitățile rurale. În acest sens, pe parcursul anilor 2009-2022 au fost susținute **11 Incubatoare de Afaceri** amplasate în raioanele Cahul, Călărași, Ceadăr-Lunga, Cimișlia, Dubăsari, Leova, Nisporeni, Rezina, Sângerei, Soroca și Ștefan-Vodă, care activează în conformitate cu prevederile *Instrumentului de susținere și dezvoltare a Rețelei Incubatoarelor de Afaceri în Moldova (RIAM)*.

Incubatoarele de Afaceri sunt instituțiile cheie la nivel regional, responsabile de:

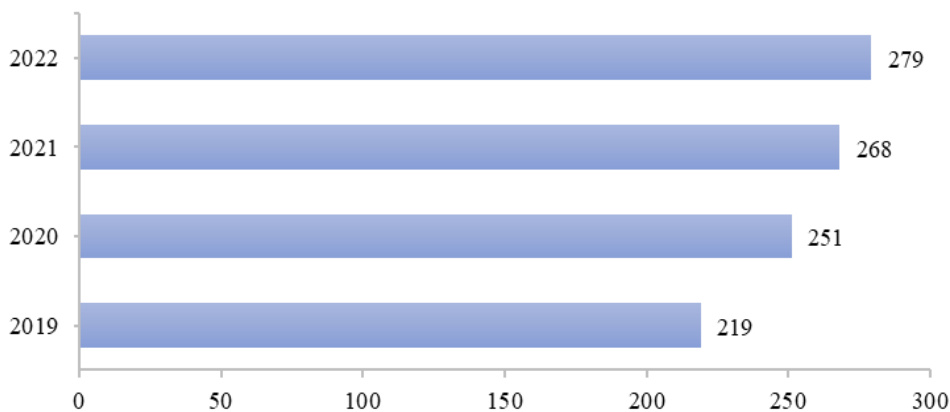
- promovarea educației și culturii antreprenoriale în regiuni;
- oferirea suportului educațional, consultativ și logistic pentru inițierea și dezvoltarea afacerilor;
- facilitarea accesului la fonduri destinate dezvoltării afacerilor.

În anul 2022, pentru implementarea planurilor de acțiuni de către IA, au fost efectuate cheltuieli în valoare totală de **2 001,6 mii lei** și au fost atinse următoarele rezultate:

- **96 sesiuni** de informare, de sensibilizare a mediului antreprenorial, de instruirii tematice și ore de mentorat pentru implementarea proiectelor investiționale etc.;
- **250 de evenimente, inclusiv 12 evenimente B2B** organizate cu participarea tinerilor antreprenori și a absolvenților RIAM, sau a companiilor active din regiune;
- **2 904 de persoane informate**, consultate, ghidate și mentorate în vederea dezvoltării afacerilor și implementării proiectelor investiționale.

La finele anului 2022, în cadrul celor 11 Incubatoare de Afaceri membre ale rețelei RIAM erau incubate **279 companii**, fiind în creștere cu aproximativ 5% față de anul precedent (*Figura 11*).

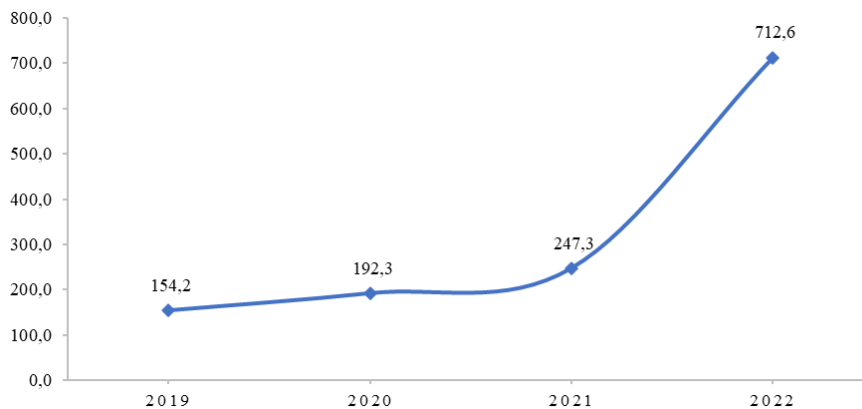
Figura 11. Evoluția numărului de rezidenți incubați în perioada 2019-2022

Sursa: Calcule IP ODA

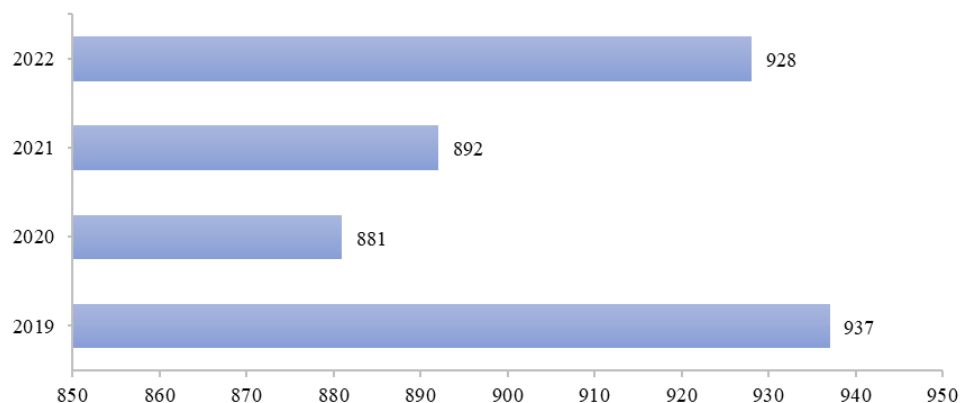
Din numărul total de rezidenți, 233 companii activează în sectorul prestării de servicii și 46 companii în domeniul producerii. Totodată, 165 companii sunt debutante, 145 gestionate de tineri și 132 de către femei.

Suportul financiar nerambursabil acordat fiecărui IA pentru implementarea planului de acțiuni privind dezvoltarea economică regională, a generat impact pozitiv asupra cifrei de afaceri a rezidenților, care în anul 2022 a înregistrat o majorare cu aproape 200% față de anul 2021 și cu 362% față de anul 2019 (*Figura 12*).

Figura 12. Evoluția valorii cifrei de afaceri a rezidenților și a IA în perioada 2019-2022, (mii MDL)

Sursa: Calcule IP ODA

În anul 2022, companiile rezidente au contribuit la crearea și menținerea a 928 locuri de muncă (Figura 13), cu 4% în creștere față de anul precedent, dintre care 409 destinate tinerilor și 411 pentru femei. Totodată, se remarcă faptul că această performanță este inferioară perioadei pre-COVID (anul 2019), când IA au facilitat crearea și menținerea a 937 de locuri de muncă.

Figura 13. Evoluția numărului locurilor de muncă în perioada 2019-2022

Sursa: Calcule IP ODA

4.3. Platforme Industriale Multifuncționale

În vederea asigurării adaptării economiei naționale la schimbările regionale și globale, prin Hotărârea Guvernului nr. 748 din 13 octombrie 2020 a fost aprobat *Programul - pilot de Creare a Platformelor Industriale Multifuncționale (PIM)*, iar în calitate de Instituție de implementare a Programului a fost desemnată IP ODA. Scopul principal al programului, constă în dezvoltarea economică regională prin creșterea segmentului industrial în structura veniturilor obținute, care reprezintă o prerogativă de bază a politicilor statului, ce poate fi realizată, în special, prin sporirea competitivității economice a regiunilor. În rezultatul asigurării unei infrastructuri tehnice și edilitare, regiunile defavorizate își vor spori competitivitatea ce va duce la facilitarea atragerii investițiilor și sporirii interesului antreprenorial în inițierea și dezvoltarea activităților economice în zonă.

După lansarea Programului, **18 Centre Raionale** (Glodeni, Briceni, Ceadâr-Lunga, Cimișlia, Ialoveni, Ocnîța, Dondușeni, Leova, Telenești, Anenii Noi, Basarabeasca, Florești, Criuleni, Dubăsari, Șoldănești, Sîngerei, Rîșcani, Cantemir) și-au expus dorința și disponibilitatea de participare la acest Program. În acest

sens, au fost identificate 18 terenuri destinate creării PIM, amplasate pe o suprafață totală de circa 200 ha. Din cele 18 cereri depuse pe perioada de implementare a Programului, corespund criteriilor de eligibilitate 11 terenuri din raioanele Glodeni, Ocnița, Briceni, Dondușeni, Leova, Telenești, Cimișlia, Ialoveni, Ceadr-Lunga, Basarabeasca, Cantemir, iar 7 terenuri au altă destinație decât cea pentru construcție, ceea ce nu corespunde criteriilor de eligibilitate stabilite în program. Pentru 6 raioane din cele 11 eligibile, au fost efectuate studii de fezabilitate, care au permis stabilirea profilurilor industriale, iar pentru 5 din acestea au fost elaborate Proiecte tehnice de execuție a lucrărilor de construcție a PIM. În trimestrul IV al anului 2022, au fost lansate licitații pentru achiziția lucrărilor de construcție a 2 platforme, PIM Ocnița și PIM Glodeni, conform angajamentelor prevăzute în Planul de acțiuni al Guvernului.

Pentru implementarea *Programului-pilot de creare a PIM*, din bugetul public național a fost alocată suma de **50,0 mil. lei**. Până la finalul anului 2022, pentru activitățile desfășurate au fost executate **15,0 mil. lei** din **35,0 mil. lei** planificate. Soldul disponibil urmează a fi utilizat pentru lucrările prognozate în anul 2023.

4.4. Programul de stat „Prima Casă”

În baza Legii nr. 293/2017 privind unele măsuri în vederea implementării *Programului de stat „Prima casă”* și Hotărârii Guvernului nr. 202/2018 cu privire la aprobarea Regulamentului de implementare a *Programului de stat „Prima casă”*²⁹, IP ODA activează în calitate de mandatar al Ministerului Finanțelor în procesul de garantare a creditelor ipotecare în cadrul Programului. Scopul este facilitarea accesului persoanelor fizice la procurarea unei locuințe prin contractarea de credite ipotecare garantate parțial de stat. Conform prevederilor Contractului de Mandat semnat cu Ministerul Finanțelor, IP ODA realizează următoarele activități:

- emite garanții de stat pe contul statului în favoarea creditorilor ce acordă credite ipotecare;
- încheie contractele de garanție de stat și contractele de acordare a garanției de stat;
- încheie contractele de ipotecă cu beneficiarul și creditorul în scopul garantării contractelor de acordare a garanției de stat;
- emite avize de radiere a ipotecii;
- eliberează acorduri privind privatizarea terenului aferent locuinței procurate prin intermediul programului sau extinderea ipotecii asupra construcțiilor accesorii;
- emite acorduri de modificare a proprietarului locuinței procurate în cadrul Programului în cazul intervenirii divorțului;
- emite acorduri de transfer al sumei despăgubirii de asigurare în cazul daunei parțiale a locuinței procurate în contul beneficiarului Programului pentru efectuarea lucrărilor de reparație;
- realizează alte atribuții în limita contractului de mandat.

Pe parcursul anului 2022, au fost oferite 1 054 consultații privind modalitatea de aplicare la program și criteriile de eligibilitate în cadrul acestuia. De asemenea, de către băncile participante în Program au fost depuse 575 cereri de emitere a garanțiilor de stat, iar ca rezultat al analizei 547 cereri au fost acceptate, fiind încheiate contracte de acordare a garanției de stat în sumă totală de 164,62 mil. lei.

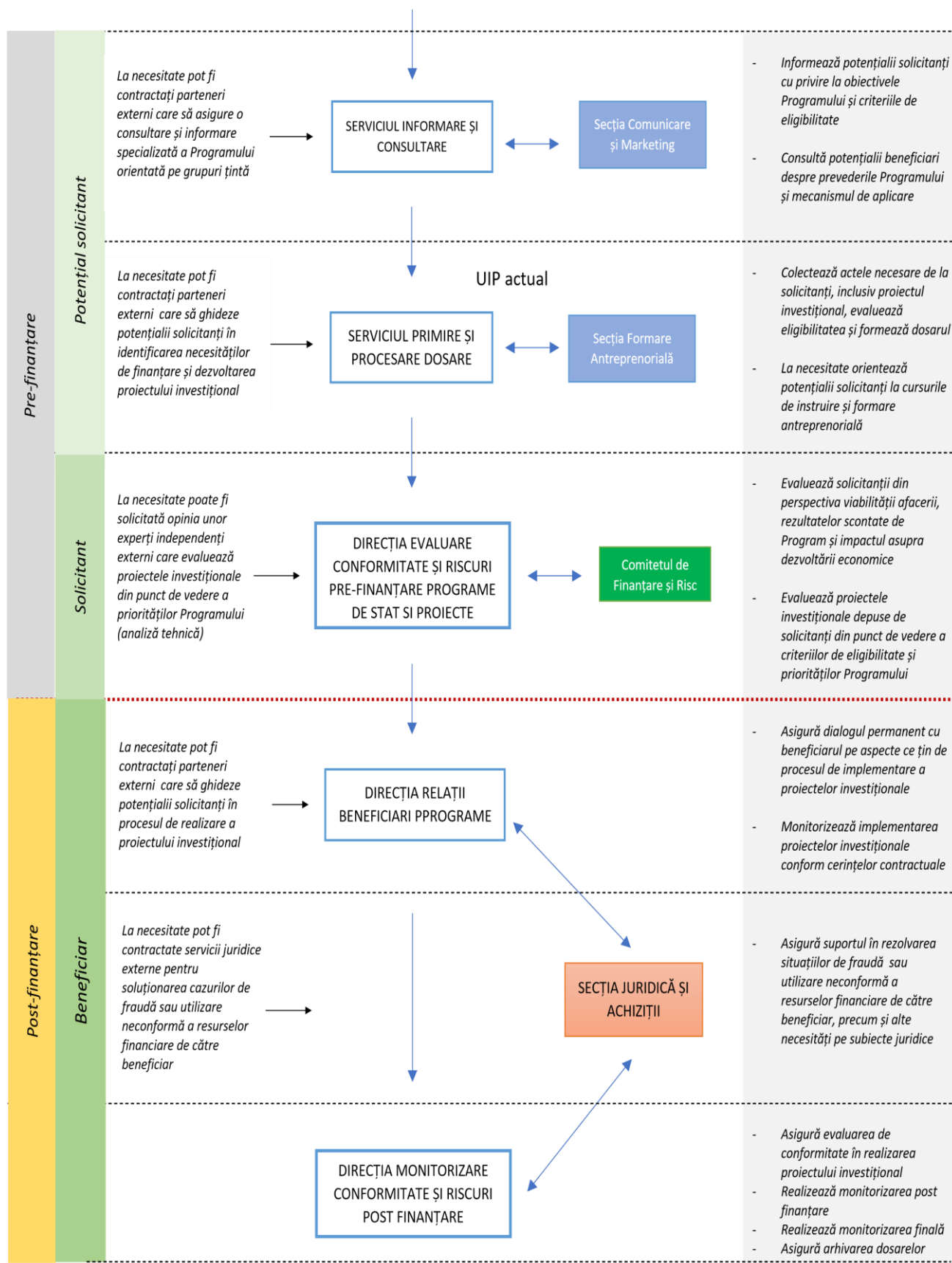
Informația cumulativă de la lansarea Programului și până la data de 31 decembrie 2022, consemnează 8 549 cereri de emitere înregistrate, dintre care 8 099 cereri acceptate fiind încheiate contracte de acordare a garanției de stat în sumă totală de 2 214,5 mil. lei.

²⁹ Legea nr. 293/2017 privind unele măsuri în vederea implementării Programului de stat „Prima casă”, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105741&lang=ro

Hotărârea Guvernului nr. 202/2018 cu privire la aprobarea Regulamentului de implementare a Programului de stat „Prima casă”, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114075&lang=ro

ANEXE STATISTICE

Anexa nr. 1. Mecanismul de implementare a Programelor de grant

Sursa: Manualele Operaționale de implementare a Programelor de grant

Tabelul 18. Mijloace financiare administrate de IP ODA pe parcursul anului 2022, mii lei

Denumirea programului		Sold la 31.12.2021	Mijloace financiare alocate pe parcursul anului 2022	Cheltuieli de implementare realizate pe parcursul anului 2022	Sold la 31.12.2022	Mijloace financiare contractate și ne deburse la finalul anului 2022
1.	<i>Instrumentul de susținere a Incubatoarelor de Afaceri</i>	2 751,5	3 200,0	2 683,1	3 268,4	-
2.	<i>Programul Gestiunea Eficientă a Afacerilor</i>	249,4	700,0	643,2	306,2	-
3.	<i>Programul de promovare a participării la târguri și expoziții</i>	458,0	1 209,2	627,2	1 040,0	-
4.	<i>Programul-pilot de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale</i>	26 105,4	15 000,0	6 125,0	34 980,4	1 092,3
5.	<i>Susținerea mediului privat prin modele de investiții inovative</i>	1 300,0	200,0	-	1 500,0	-
Total mijloace financiare instrumente de suport		30 864,3	20 309,2	10 078,5	41 095,0	1 092,3
6.	<i>Programul START pentru TINERI:</i>	21 838,7	27 500,0	34 450,3	14 888,4	4 258,2
7.	<i>Programul Femei în Afaceri</i>	18 078,8	5 000,0	19 282,8	3 796,0	647,3
8.	<i>Programul „PARE 1+2”</i>	31 166,8	30 000,0	43 754,9	17 411,9	4 911,1
9.	<i>Programul de Ecologizare a IMM</i>	19 308,0	5 000,0	10 542,0	13 766,0	2 220,3
10.	<i>Programul de Transformare Digitală a IMM</i>	1 673,9	25 000,0	6 887,2	19 786,7	8 143,5
11.	<i>Programul de Susținere a Inovațiilor Digitale</i>	-	6 000,0	640,9	5 359,1	-
12.	<i>Programul de re tehnologizare și eficiență energetică a IMM</i>	-	85 000,0	14 929,3	70 070,7	26 938,5
13.	<i>Programul de creștere a competitivității IMM</i>	13 003,2	50 000,0	17 266,2	45 737,0	33 110,3
Total mijloace financiare Programe de grant		105 069,4	233 500,0	147 753,6	190 815,8	80 229,2
14.	<i>Fondul de garantare al creditelor</i>	173 885,50	15 000,0	2 046,6	186 838,9	-
15.	<i>Fondul pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei</i>	-	70 000,0	-	70 000,0	-
16.	<i>Mecanismul de compensare a dobânzilor</i>	-	200 000,0	-	200 000,0	-
Total mijloace financiare fonduri		173 885,5	285 000,0	2 046,6	456 838,9	0,0
TOTAL Resurse administrate de IP ODA		309 819,2	538 809,2	159 878,7	688 749,7	81 321,5

Sursa: Calcule IP ODA

Tabelul 19. Distribuția geografică a beneficiarilor de grant și valoarea suportului financiar aprobat

Nr.	Unitatea administrativ teritorială	Numărul beneficiarilor	Numărul aplicațiilor	Suma aprobată (lei)
1.	Municipiul Chișinău	186	563	66.118.181,6
2.	Municipiul Bălți	12	35	5.858.897,0
3.	UTA Găgăuzia	21	78	5.013.338,0
4.	Raionul Anenii Noi	11	24	1.998.086,0
5.	Raionul Basarabeasca	3	7	2.094.865,0
6.	Raionul Briceni	1	6	141.072,0
7.	Raionul Cahul	8	21	1.397.627,0
8.	Raionul Călărași	9	26	1.218.677,0
9.	Raionul Cantemir	10	15	2.115.820,0
10.	Raionul Căușeni	13	26	3.313.047,0
11.	Raionul Cimișlia	6	14	1.427.000,0
12.	Raionul Criuleni	9	27	2.010.715,0
13.	Raionul Dondușeni	4	9	426.651,0
14.	Raionul Drochia	5	11	767.800,0
15.	Raionul Dubăsari	10	20	2.060.801,0
16.	Raionul Edineț	6	15	992.667,0
17.	Raionul Fălești	9	18	1.577.477,8
18.	Raionul Florești	9	25	2.367.456,0
19.	Raionul Glodeni	12	28	3.947.163,0
20.	Raionul Hîncești	23	51	4.953.542,0
21.	Raionul Ialoveni	33	64	11.271.887,7
22.	Raionul Leova	4	7	643.280,0
23.	Raionul Nisporeni	14	24	5.413.959,0
24.	Raionul Ocnîța	2	6	408.153,0
25.	Raionul Orhei	19	41	3.827.756,0
26.	Raionul Rezina	7	12	1.268.855,0
27.	Raionul Rîșcani	6	11	1.364.204,0
28.	Raionul Sîngerei	11	26	3.709.776,7
29.	Raionul Șoldănești	7	13	2.804.868,0
30.	Raionul Soroca	9	30	1.545.072,0
31.	Raionul Ștefan Vodă	7	20	1.556.770,0
32.	Raionul Strășeni	15	36	4.683.044,0
33.	Raionul Taraclia	10	22	3.769.512,0
34.	Raionul Telenești	14	24	2.794.347,4
35.	Raionul Ungheni	16	42	7.241.289,7
TOTAL		541	1.397	162.103.657,8

Sursa: calcule IP ODA

Tabelul 20. Distribuția beneficiarilor de grant conform Clasificării Activităților din Economia Moldovei – CAEM-2

Nr.	Clasificarea activităților din economia Moldovei – CAEM-2	Numărul beneficiarilor de grant	Suma grantului aprobată (lei)
A	AGRICULTURĂ, SILVICULTURĂ ȘI PESCUIT	172	35.491.106,3
B	INDUSTRIA EXTRACTIVĂ	1	427.000,0
C	INDUSTRIA PRELUCRĂTOARE	171	82.377.447,5
D	PRODUCȚIA ȘI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICĂ ȘI TERMICĂ, GAZE, APĂ CALDĂ ȘI AER CONDIȚIONAT	1	250.000,0
E	DISTRIBUȚIA APEI; SALUBRITATE, GESTIONAREA DEȘEURILOR, ACTIVITĂȚI DE DECONTAMINARE	5	802.727,0
F	CONSTRUCȚII	21	4.788.197,7
G	COMERȚ CU RIDICATA ȘI CU AMĂNUNTUL; ÎNTREȚINEREA ȘI REPARAREA AUTOVEHICULELOR ȘI A MOTOCICLETELOR	13	2.469.892,0
H	TRANSPORT ȘI DEPOZITARE	14	3.032.370,0
I	ACTIVITĂȚI DE CAZARE ȘI DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ	24	4.812.022,7
J	INFORMAȚII ȘI COMUNICAȚII	11	2.350.203,0
L	TRANZACȚII IMOBILIARE	1	169.469,0
M	ACTIVITĂȚI PROFESIONALE, ȘTIINȚIFICE ȘI TEHNICE	29	6.493.609,0
N	ACTIVITĂȚI DE SERVICII ADMINISTRATIVE ȘI ACTIVITĂȚI DE SERVICII SUPORT	9	1.370.504,7
P	ÎNVĂȚĂMÂNT	9	1.445.502,0
Q	SĂNĂTATE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ	29	6.656.367,0
R	ARTĂ, ACTIVITĂȚI DE RECREERE ȘI DE AGREMENT	10	1.632.722,3
S	ALTE ACTIVITĂȚI DE SERVICII	21	7.534.517,6
TOTAL		541	162.103.657,8

Sursa: calcule IP ODA

Tabelul 21. Distribuția geografică a beneficiarilor de garanții financiare și valoarea acestora

Nr.	Unitatea administrativ teritorială	Numărul de garanții acordate	Valoarea garanțiilor acordate, lei
1.	Municipiul Chișinău	168	257.927.359,6
2.	Municipiul Bălți	8	7.863.510,0
3.	UTA Găgăuzia	58	57.840.464,3
4.	Raionul Anenii Noi	5	4.214.608,0
5.	Raionul Basarabeasca	2	1.438.747,0
6.	Raionul Briceni	5	4.923.669,0
7.	Raionul Cahul	5	1.230.000,0
8.	Raionul Călărași	3	500.000,0
9.	Raionul Cantemir	18	12.893.196,0
10.	Raionul Căușeni	2	1.192.389,0
11.	Raionul Cimișlia	4	10.400.000,0
12.	Raionul Criuleni	4	1.650.000,0
13.	Raionul Dondușeni	2	9.885.940,0
14.	Raionul Drochia	4	2.479.057,0
15.	Raionul Dubăsari	6	11.871.680,6
16.	Raionul Edineț	10	8.863.918,0
17.	Raionul Fălești	3	2.152.708,0
18.	Raionul Florești	7	10.207.733,0
19.	Raionul Glodeni	5	5.762.000,0
20.	Raionul Hîncești	16	14.554.958,0
21.	Raionul Ialoveni	22	26.540.257,0
22.	Raionul Leova	10	3.420.000,0
23.	Raionul Nisporeni	13	8.387.900,0
24.	Raionul Ocnîța	3	1.635.775,0
25.	Raionul Orhei	11	7.994.791,0
26.	Raionul Rezina	5	1.115.000,0
27.	Raionul Rîșcani	15	12.956.000,0
28.	Raionul Sîngerei	6	13.207.020,0
29.	Raionul Șoldănești	2	830.000,0
30.	Raionul Soroca	7	12.716.223,0
31.	Raionul Ștefan Vodă	3	5.097.000,0
32.	Raionul Strășeni	9	3.448.313,0
33.	Raionul Taraclia	11	7.375.799,6
34.	Raionul Telenești	4	6.703.000,0
35.	Raionul Ungheni	13	14.979.270,0
TOTAL		469	554.258.286,1

Sursa: calcule IP ODA

Tabelul 22. Distribuția beneficiarilor de garanții financiare conform Clasificării Activităților din Economia Moldovei – CAEM-2

Nr.	Clasificarea activităților din economia Moldovei – CAEM-2	Numărul beneficiarilor de garanții financiare	Suma garanțiilor financiare acordate, lei
A	AGRICULTURĂ, SILVICULTURĂ ȘI PESCUIT	165	143.655.169,5
B	INDUSTRIA EXTRACTIVĂ	1	1.000.000,0
C	INDUSTRIA PRELUCRĂTOARE	43	56.680.957,0
D	PRODUCȚIA ȘI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICĂ ȘI TERMICĂ, GAZE, APĂ CALDĂ ȘI AER CONDIȚIONAT	4	7.260.381,0
E	DISTRIBUȚIA APEI; SALUBRITATE, GESTIONAREA DEȘEURILOR, ACTIVITĂȚI DE DECONTAMINARE	0	0,0
F	CONSTRUCȚII	31	28.950.979,0
G	COMERȚ CU RIDICATA ȘI CU AMĂNUNTUL; ÎNTREȚINEREA ȘI REPARAREA AUTOVEHICULELOR ȘI A MOTOCICLETELOR	168	261.442.038,7
H	TRANSPORT ȘI DEPOZITARE	41	44.168.024,9
I	ACTIVITĂȚI DE CAZARE ȘI DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ	3	2.346.000,0
J	INFORMAȚII ȘI COMUNICAȚII	4	1.945.781,1
L	TRANZACȚII IMOBILIARE	0	0,0
M	ACTIVITĂȚI PROFESIONALE, ȘTIINȚIFICE ȘI TEHNICE	2	625.000,0
N	ACTIVITĂȚI DE SERVICII ADMINISTRATIVE ȘI ACTIVITĂȚI DE SERVICII SUPORT	6	5.938.955,0
P	ÎNVĂȚĂMÂNT	0	0,0
Q	SĂNĂTATE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ	0	0,0
R	ARTĂ, ACTIVITĂȚI DE RECREERE ȘI DE AGREMENT	0	0,0
S	ALTE ACTIVITĂȚI DE SERVICII	1	245.000,0
TOTAL		469	554.258.286,1

Sursa: calcule IP ODA

Tabelul 23. Distribuția geografică a beneficiarilor de instruiți

Nr.	Unitatea administrativ teritorială	Programele IP ODA				ECO IMM
		START pentru TINERI	Femei în afaceri	GEA	PARE 1+2	
1.	Municipiul Chișinău	254	106	640	55	46
2.	Municipiul Bălți	17	7	24	3	0
3.	UTA Găgăuzia	28	4	5	8	9
4.	Raionul Anenii Noi	9	6	61	3	5
5.	Raionul Basarabasca	2	0	4	1	1
6.	Raionul Briceni	8	2	6	2	2
7.	Raionul Cahul	22	7	29	5	4
8.	Raionul Călărași	13	7	17	7	2
9.	Raionul Cantemir	9	6	14	3	1
10.	Raionul Căușeni	21	5	30	3	6
11.	Raionul Cimișlia	9	5	20	4	0
12.	Raionul Criuleni	14	6	28	5	4
13.	Raionul Dondușeni	4	1	1	0	0
14.	Raionul Drochia	7	3	3	2	1
15.	Raionul Dubăsari	9	0	0	0	1
16.	Raionul Edineț	8	5	16	2	2
17.	Raionul Fălești	8	2	0	1	0
18.	Raionul Florești	6	0	14	8	6
19.	Raionul Glodeni	5	1	3	1	4
20.	Raionul Hîncești	8	6	16	13	8
21.	Raionul Ialoveni	26	8	55	14	8
22.	Raionul Leova	7	4	0	3	1
23.	Raionul Nisporeni	5	3	3	7	2
24.	Raionul Ocnița	1	1	1	1	1
25.	Raionul Orhei	22	13	38	9	3
26.	Raionul Rezina	13	10	42	4	1
27.	Raionul Rîșcani	4	1	7	7	0
28.	Raionul Sîngerei	7	6	23	4	2
29.	Raionul Șoldănești	11	4	0	0	0
30.	Raionul Soroca	20	11	16	7	3
31.	Raionul Ștefan Vodă	6	2	8	1	2
32.	Raionul Strășeni	14	12	14	6	1
33.	Raionul Taraclia	1	0	0	3	1
34.	Raionul Telenești	11	5	12	7	1
35.	Raionul Ungheni	20	17	29	9	5
36.	UATSN*	0	0	1	0	0
TOTAL		629	276	1.180	208	133

Sursa: calcule IP ODA

Notă: *Unitățile Administrativ-Teritoriale din Stînga Nistrului